

ΖΗΤΗΜΑ 15

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΕΠΙ ΚΑΚΟΥΡΓΗΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΒΙΑΣΕΩΣ -ΙΔΙΩΣ: ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΕΙΛΗΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ “ΕΝΩΜΕΝΗ ΜΕ ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΙΝΔΥΝΟ ΣΩΜΑΤΟΣ Ή ΖΩΗΣ”-

I. Εισαγωγικά

Με το βούλευμα ΑΠ 463/2012¹ εκρίθη ότι αιτιολογημένως παραπέμφθηκε για απόπειρα κακούργηματικής εκβίασης ο κατηγορούμενος, ο οποίος, τόσο σε αιφνιδιαστική επίσκεψη στην οικία του παθόντος όσο και σε τηλεφωνικές επικοινωνίες που είχε μαζί του, απειλούσε, ευθέως ή με υπονοούμενα, την ζωή και την σωματική ακεραιότητα του ιδίου και της οικογένειάς του, προκειμένου να εισπράξει νόμιμη απαίτηση για λογαριασμό του φερομένου ως ηθικού αυτουργού². Ταυτοχρόνως, το προσβαλλόμενο βούλευμα αναιρέθηκε λόγω ελλείψεως αιτιολογίας και ελλείψεως νομίμου βάσεως ως προς την διάταξή του περί παραπομπής για ηθική αυτουργία στην προαναφερθείσα πράξη, διότι δεν αναφέρονται με σαφήνεια ο τρόπος και τα μέσα που χρησιμοποίησε ο αναιρεσειών ηθικός αυτουργός, προκειμένου να πείσει τον φυσικό αυτουργό να εισπράξει (για λογαριασμό του) την νόμιμη απαίτησή του από τον παθόντα.

Το ανωτέρω βούλευμα έχει μια *θετική πλευρά*, η οποία αφορά το ζήτημα της θεμελίωσης της πρόκλησης της αποφάσεως του φυσικού αυτουργού εκ μέρους του ηθικού αυτουργού (βλ. υπό II.), και μία *αρνητική πλευρά* που αφορά *τρία ση-*

---

1. ΠοινΧρ 2013, 181.

2. Πρβλ. ΑΠ 1661/2005 ΠοινΧρ 2006, 434, όπου οι συγκατηγορούμενοι είχαν απειλήσει τον μηνυτή ότι “θα τον σκοτώσουν”, αν δεν απέδιδε σε αυτούς για λογαριασμό τρίτων το ποσό των 10.000.000 δρχ. αρχικά και εν συνεχεία των 6.000.000 δρχ., το οποίο προερχόταν από *νόμιμη* απαίτηση, ωστόσο ο μηνυτής συμφώνησε με την αστυνομία να γίνει παρακολούθηση της συνάντησης (με εκείνον που θα παρελάμβανε τα χρήματα) από τα αστυνομικά όργανα, τα οποία τελικώς, μετά την παραλαβή του φακέλου με τα *προσημειωμένα χαρτονομίσματα* από τον αναιρεσειόντα, τον συνέλαβαν. Στην περίπτωση αυτή, ο Άρειος Πάγος έκρινε ορθή και αιτιολογημένη την καταδικαστική απόφαση για απόπειρα *πλημμεληματικής* εκβίασης.

μεία: την υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στην μία από τις δύο διατάξεις του Ποινικού Κώδικα όπου προβλέπεται η κακουργηματική εκβίαση, δηλαδή εκείνες των άρθρων 380 παρ. 1 υπαλλ. β' και 385 παρ. 1 α' (βλ. υπό III.A.), την δυνατότητα στοιχειοθέτησης κακουργηματικής εκβίασεως όταν ο δράστης χρησιμοποεί εξαναγκαστικά μέσα για να ικανοποιηθεί νόμιμη απαίτησή του (βλ. υπό III.B.), και, ειδικότερα, όταν απειλεί τον παθόντα με την φράση "θα κομματιάσω εσένα και την οικογένειά σου" (βλ. υπό III.Γ.)· τέλος, το ίδιο βούλευμα έχει και μία "σκοτεινή" πλευρά, η οποία αφορά την περιουσιακή διάθεση με προσημειωμένα χαρτονομίσματα, ειδικότερα δε το ζήτημα αν σε μια τέτοια περίπτωση διαπράττεται τετελεσμένη ή εν αποπείρα εκβίαση (βλ. υπό IV). Το βάρος των αναπτύξεων που ακολουθούν θα δοθεί στην ερμηνεία της απειλής της "ενωμένης με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής" (βλ. υπό III.Γ.), αφού από την κατάφασή της εξαρτάται η αναβάθμιση της πλημμεληματικής εκβίασης σε κακουργηματική.

II. Η θετική πλευρά

Η θετική πλευρά του βουλεύματος ΑΠ 463/2012 εντοπίζεται στην αναίρεση του προσβαλλομένου βουλεύματος λόγω ελλείψεως αιτιολογίας και εκ πλαγίου παραβιάσεως του άρ. 46 ΠΚ, αφ' ενός διότι «δεν προκύπτει με σαφήνεια και πληρότητα ο τρόπος και τα μέσα που χρησιμοποίησε ο αναιρεσείων, ως ηθικός αυτουργός, για την είσπραξη της απαίτησής του από τον παθόντα, διά του αλλοδαπού φυσικού αυτουργού», αφ' ετέρου διότι, λόγω της ασάφειας που επιφοχώρησε στο σκεπτικό του ίδιου βουλεύματος, «δεν προκύπτει επαρκώς αν ο αναιρεσείων, για να προσλάβει τον αλλοδαπό στην επιχείρησή του προκάλεσε σ' αυτόν και με ποιο τρόπο ή τρόπους και μέσα την απόφαση να εισπράξει με απειλή ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής την απαίτησή του από τον παθόντα ή αν ο αλλοδαπός ενήργησε αυτοβούλως».

Η θετική αυτή πλευρά ολοκληρώνεται, βεβαίως, και με την θέση που έγινε δεκτή στην μείζονα πρόταση του δικανικού συλλογισμού του αρεοπαγιτικού βουλεύματος, σύμφωνα με την οποία «για να έχει η καταδικαστική απόφαση την απαιτούμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, πρέπει να αναφέρονται σ' αυτήν ο τρόπος και τα μέσα με τα οποία ο ηθικός αυτουργός προκάλεσε στο φυσικό αυτουργό την απόφαση να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε, καθώς και τα πραγματικά περιστατικά από τα οποία το δικαστήριο συνήγαγε ότι ο ηθικός αυτουργός παρήγαγε με τον τρόπο και τα μέσα αυτά στο φυσικό αυτουργό την απόφαση να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε».

Η εν λόγω θέση στοιχείται προς την *ορθή νομολογιακή γραμμή* που ακολουθείται και σε άλλες αρεοπαγитικές αποφάσεις³, ωστόσο δεν υιοθετείται πάντοτε από το Ακυρωτικό, το οποίο ενίοτε προκρίνει την *αντίθετή* της, σύμφωνα με την οποία «προκειμένου περί καταδίκης για ηθική αυτουργία, πρέπει για την πληρότητα της αιτιολογίας, να αναφέρονται στην απόφαση ο τρόπος και τα μέσα, με τα οποία ο ηθικός αυτουργός προκάλεσε στον φυσικό αυτουργό την απόφαση να τελέσει την αξιόποινη πράξη, *δεν είναι, όμως, αναγκαίο να εξειδικεύεται περαιτέρω σε τι συνίστανται οι προτροπές, παραινέσεις, πειθώ ή φορτικότητα που τυχόν χρησιμοποιήσε ο ηθικός αυτουργός*⁴.

Τέτοιες ασυμφωνίες σε ό,τι αφορά το προαπαιτούμενο της ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας ως προς την πρόκληση απόφασης για τέλεση άδικης πράξεως είναι προφανές ότι δημιουργούν *ανασφάλεια Δικαίου*. επιπροσθέτως, η δεύτερη αυτή νομολογιακή τάση που αρκείται στην αναφορά του τρόπου και των μέσων πρόκλησης της απόφασης χωρίς να αξιώνει περαιτέρω εξειδίκευσή τους με επίκληση πραγματικών περιστατικών «καθιστά την αιτιολόγηση του τρόπου τελέσεως της ηθικής αυτουργίας *κενό γράμμα*, αφού περιορίζει την αιτιολογία στην παράθεση κάποιων *τυπικών φράσεων χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο*⁵.

III. Η αρνητική πλευρά

A. Ληστρική *versus* ληστοειδής εκβίαση

Εφόσον έγινε δεκτό ότι ο κατηγορούμενος, χρησιμοποιώντας απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής επεχείρησε να εξαναγκάσει τον παθόντα σε *παράδοση χρημάτων*, δηλαδή *ξένων κινητών πραγμάτων*, και δεδομένης της *ρήτρας επικουρικότητας* που προβλέπεται στο άρ. 385 παρ. 1 ΠΚ («Οποιος, εκτός από τις περιπτώσεις του άρθρου 380, με σκοπό να αποκομίσει ο ίδιος ή άλλος παράνομο περιουσιακό όφελος, εξαναγκάζει κάποιον με βία ή με απειλή σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή από την οποία επέρχεται ζημία στην περιουσία του εξαναγκαζομένου ή άλλου τιμωρείται...»), εσφαλμένως υπήχθησαν τα υπό εξέταση πραγματικά περιστατικά στον κανόνα Δικαίου του άρ. 385 παρ. 1 α' ΠΚ!

---

3. Βλ. π.χ. ΑΠ 811/2001 ΠοινΧρ 2002, 250· ΑΠ 740/2004 ΠοινΧρ 2005, 258· ΑΠ 338/2011· ΑΠ 1654/2011· ΑΠ 935/2012 ΠοινΧρ 2013, 281.

4. ΑΠ 1032/2011 ΠοινΧρ 2012, 273, με σχόλιο *Βαθιώτη*· βλ. και ΑΠ 1611/2004 ΠοινΧρ 2005, 647· *πρβλ.* ΑΠ 1783/2011.

5. Έτσι ο *Δημάκης*, ΣυστΕρμΠΚ, 2005, άρ. 45, *πλαγιάρ.* 38· βλ. και *Βαθιώτη*, ΠοινΧρ 2012, 274.

Το εν λόγω σφάλμα υπαγωγής δεν εντοπίζεται, δυστυχώς, για πρώτη φορά: επί παραδείγματι, αντί της *ληστρικής* εκβίασεως του άρ. 380 παρ. 1 υπαλλ. β' ΠΚ, *ληστοειδή* εκβίαση του άρ. 385 παρ. 1 α' ⁶ είχε δεχθεί ο Άρειος Πάγος με το βούλευμά του ΑΠ 1464/2003⁷ σε μια περίπτωση κατά την οποία οι αναιρεσιόντες, μέλη του τμήματος ασφαλείας ενός πολυκαταστήματος, εξανάγκασαν σαράντα πελάτες, συλληφθέντες κατά την κλοπή αντικειμένων του πολυκαταστήματος, να τους καταβάλουν *χρηματικά ποσά* διπλάσια και τριπλάσια της αξίας των κλοπιμαίων, χρησιμοποιώντας, μεταξύ άλλων, *απειλές ξυλοδαρμού*. Το ίδιο πρόβλημα εντοπίζεται και στο βούλευμα ΑΠ 475/2005⁸ όπου, ομοίως εσφαλμένως, έγινε δεκτό ότι ενδέχεται να ανακύπτει ζήτημα εφαρμογής του άρ. 385 παρ. 1 περ. α' ΠΚ σε περίπτωση αντίστοιχη εκείνης επί της οποίας είχε κρίνει το προσβαλλόμενο βούλευμα, δηλαδή του κατηγορουμένου που με *απειλητική χρήση εκπαιδευμένου σκύλου ράτσας "ρότβαϊλερ"* εξανάγκαζε εκδιδόμενους τραβεστί να του δίνουν το *χρηματικό ποσό των 300-400 €* την ημέρα, προκειμένου να τους επιτρέψει να "εργάζονται" στην περιοχή του.

B. Εκβίαση παρά την ύπαρξη νόμιμης και ληξipρόθεσμης απαίτησης;

Στην συγκεκριμένη υπόθεση διαπιστώθηκε ότι ο παθών Μ.Δ. από την συνεργασία που είχε με τον κατηγορούμενο Χ.Κ. («ο οποίος από του έτους 1997 διατηρεί κατάστημα και αποθήκη τροφίμων με πρώτες ύλες αρτοποιίας και ζαχαροπλαστικής χονδρικού εμπορίου [...] ενώ κατά τον χρονικό διάστημα από το έτος 1999 έως και το έτος 2004 τους συνέδεε επαγγελματική συνεργασία») *όφειλε στον δεύτερο «το χρηματικό ποσό των δέκα τριών χιλιάδων πεντακοσίων (13.500) ευρώ, το οποίο προέρχεται από απλήρωτες επιταγές και από ανεξόφλητα επ' ονόματι του παθόντος εκδοθέντα τιμολόγια επί πιστώσει κατά τα έτη 2000 έως 2003»*. ταυτοχρόνως, έγινε δεκτό ότι ο αυτουργός της απόπειρας εκβίασης R.S. είπε στην σύζυγο του παθόντος ότι *«με έχει ρίξει μέσα ο δικός σου δέκα έξι χιλιάδες ευρώ και πρέπει να μου τα δώσει σήμερα»*. Όταν δε ο παθών και ο κατηγορούμενος αυτός όρισαν ως σημείο πρώτης συνάντησης ένα καφενείο, ο παθών θα παρέδιδε *«έναντι το ποσό των 6.000 ευρώ»*, ενώ την ημέρα της συλλήψεως του

6. Η διάκριση ανάμεσα σε "ληστρική" και "ληστοειδή εκβίαση" υιοθετείται και στην ΕισΠροτ Γ. Σκιαδαρέση υπό το βούλ. ΣυμβΠλημΡοδοπ 56/2004 ΠοινΧρ 2004, 943. Τον όρο "ληστρική εκβίαση" για την δεύτερη υπαλλαγή τελέσεως του άρ. 380 παρ. 1 χρησιμοποιούσε και ο Μπουρόπουλος, Το έγκλημα της εκβίασεως, ΠοινΧρ 1954, σ. 1 κ.ε., 2.

7. ΠοινΧρ 2004, 409.

8. ΠοινΧρ 2005, 985, με σύμφ. ΕισΠροτ Π. Βέρροιοι = ΠοινΔικ 2006, 837.

κατηγορουμένου R.S., ο παθών είχε τοποθετήσει μέσα σε ένα φάκελο *προσημειωμένα χαρτονομίσματα συνολικού ποσού 300 €*.

Ούτως εχόντων των πραγμάτων, φαίνεται ότι τα χρήματα που ζήτησε ο ενεργών για λογαριασμό του φερόμενου ως ηθικού αυτουργού Χ.Κ. αποτελούσαν αντικείμενο μιας *νόμιμης, ληξιπρόθεσμης και απαιτητής αξίωσης* που είχε ο Χ.Κ. έναντι του παθόντος. Συνακόλουθα, δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί εν προκειμένω ο σκοπός *παράνομου περιουσιακού οφέλους* (ή παράνομης ιδιοποίησης⁹) που απαιτείται για την πλήρωση της ειδικής υποστάσεως της ληστοειδούς εκβίασεως του άρ. 385 παρ. 1 α' ΠΚ (ή, αντιστοίχως, της ληστρικής εκβίασεως του άρ. 380 παρ. 1 υπαλλ. β' ΠΚ): όταν κάποιος χρησιμοποιεί απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής, *για να λάβει ο ίδιος ή τρίτος αυτό που του ανήκει*, τελεί μια πράξη που *δεν ενέχει πρωτογενή άδικο χαρακτήρα*, αφού ελλείπει ο τυποποιούμενος σκοπός ως *υποκειμενικό στοιχείο του αδικού της εκβίασης*¹⁰ ή, κατ' άλλην άποψη, αφού ελλείπει η *αντικειμενική προσφορότητα* να οδηγήσει η πράξη αυτή σε προσπορισμό παράνομου περιουσιακού οφέλους¹¹.

Η χρήση εξαναγκαστικών μέσων δεν μπορεί ποτέ να “μολύνει” την καθαρή απαίτηση που έχει υπέρ του ο δράστης ή εκείνος για λογαριασμό του οποίου ενεργεί¹². Το αν κάποιος χρησιμοποιεί “*λάθος τρόπο*” για να πάρει αυτό που του ανήκει είναι ένα ζήτημα που εμπίπτει στην εμβέλεια εκείνων των εγκλημάτων μέσω των οποίων σκοπείται η προστασία του θύματος, επειδή ο δράστης επέλεξε αυτόν τον “*λάθος τρόπο*” και όχι των εγκλημάτων εκείνων που προστατεύουν

---

9. Εδώ, πάντως, θα επρόκειτο για ιδιοποίηση υπέρ τρίτου, οπότε θα έπρεπε να αιτιολογηθεί η νομική της βάση: για την άποψη ότι ιδιοποίηση δεν μπορεί να συντρέχει υπέρ τρίτου βλ. *Μυλωνόπουλο*, ΠοινΔ, ΕιδΜ, 2006, § 11, πλαγιάρ. 913· βλ., όμως, *Μανωλεδάκη/Μπιτζιλέκη*, Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, 142013, σ. 72, όπου πειστικά γίνεται δεκτό ότι «και [...] αυτός που αφαιρεί το πράγμα για να το παραδώσει σε άλλον, προκειμένου αυτός να το οικειοποιηθεί (και όχι απλώς για μια περιορισμένη και συμφωνημένη χρήση), *σφετερίζεται* στην ουσία την εκ της κυριότητας απορρέουσα εξουσία του ιδιοκτήτη, αφού μόνο ο τελευταίος μπορεί να *διαθέσει* με αυτόν τον τρόπο το πράγμα».

10. Έτσι π.χ. ο *Μυλωνόπουλος*, ό.π., § 11, πλαγιάρ. 918· πρβλ. ΑΠ 281/2010 ΠοινΔικ 2010, 1259, και ΑΠ 1464/2008 ΠοινΧρ 2009, 535, όπου ρητώς αναφέρεται ότι «ο σκοπός οφέλους αποτελεί υποκειμενικό στοιχείο του αδικού».

11. Βλ. π.χ. *Σπινέλλη*, ΠοινΔ, ΕιδΜ, Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και περιουσιακών εννόμων αγαθών, 2011, σ. 402, πλαγιάρ. 73· *Μπέκα*, εις: *Παύλου/Μπέκα*, Ποινικό ΙΙΙ, Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας, Περιουσίας και Ζωής, 2011, σ. 281/282· *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Σχόλιο υπό την ΑΠ 1496/1991 Υπερ. 1992, σ. 555. Πρβλ. ΑΠ 1153/2010 ΠοινΧρ 2011, 343· ΑΠ 1142/2012 ΠοινΧρ 2013, 448.

12. Βλ. και *Petra Wittig*, Die Absicht der rechtswidrigen Bereicherung, JA 2013, σ. 403. Στο πλαίσιο της απάτης βλ. *MüKo-Hefendehl*, Bd. IV, 2006, § 263, Rdn. 736.

πρωτίστως την περιουσία ή την ιδιοκτησία¹³, ως εκ τούτου, ποινική ευθύνη του αναιρεσειόντος που χρησιμοποιεί απειλές θα μπορούσε να θεμελιωθεί μόνο σε σχέση με το έγκλημα της απειλής και της αυτοδικίας¹⁴.

Μάλιστα, όταν ο δράστης χρησιμοποιεί απειλητικά μέσα, προκειμένου να αποκτηθεί νόμιμο περιουσιακό όφελος, στην γερμανική επιστήμη γίνεται δεκτό ότι αποκλείεται ήδη η πρόκληση περιουσιακής βλάβης¹⁵. είναι δε αξιωματικώς ότι

13. Πρβλ. ΑΠ 730/1998 ΠοινΧρ 1999, 251, 252, όπου ρητώς αναφέρεται ότι «η επιδίωξη ικανοποιήσεως της απαιτήσεως δικαστικής δεν στοιχειοθετεί εκβίαση, αφού η δικαστική επιδίωξη ικανοποιήσεως της απαιτήσεως του κατηγορουμένου δεν συνιστά παράνομο περιουσιακό όφελος». Πρβλ., επίσης, ΑΠ 233/2008 ΠοινΧρ 2009, 49 = ΠοινΔικ 2008, 991, με σχόλιο Βαθιώτη, με την οποία αναιρέθηκε λόγω ελλείψεως αιτιολογίας και νομίμου βάσεως η προσβαλλόμενη αθωωτική απόφαση για εκβίαση τελεσθείσα από την κατηγορουμένη που, απειλώντας τον εγκαλούμενο ιατρό ότι θα τον διασύρει στα κανάλια, ζήτησε και έλαβε από αυτόν 13.000 €, προκειμένου να υποβληθεί σε διόρθωση της διενεργηθείσας από τον τελευταίο πλαστικής εγχείρησης προσθετικής στήθους, διότι δεν διευκρινίζεται αν η κατηγορουμένη είχε νόμιμη αξίωση αποζημιώσεως κατά του πολιτικώς ενάγοντος. Άρα, το Ακυρωτικό δέχθηκε υπορρήτως ότι, αν αιτιολογείτο η νόμιμη αξίωση της αναιρεσειούσας, δεν θα μπορούσε να στοιχειοθετηθεί εκβίαση!

14. Η ως άνω στεββλή εφαρμογή της περί εκβιάσεως διατάξεως συνδέεται άμεσα με την εσφαλμένη θέση που κρατεί στην ελληνική νομολογία, σύμφωνα με την οποία σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους υπάρχει και όταν «στην συγκεκριμένη περίπτωση η προς πραγμάτωση νομίμου απαιτήσεως εφαρμογή του μέσου της βίας ή της απειλής αποδοκιμάζεται από το δίκαιο, παρουσιάζομενη ως άξια μομφής» (βλ. π.χ. ΑΠ 1661/2005 ΠοινΧρ 2006, 434· ΑΠ 1983/2005 ΠοινΧρ 2006, 532· ΑΠ 1043/2007 ΕισΠρωτ Α. Ζύγουρα ΠοινΔικ 2007, 681) ή «όταν η πράξη ή παράλειψη αυτού που εξαναγκάζεται δεν αποτελεί έκφραση του παρεχόμενου από τα άρθρα 2 παρ. 1 και 5 παρ. 1 του Συντάγματος και 361 του Α.Κ. στο πρόσωπο δικαιώματος της βουλήσεώς του και της ελευθερίας του στις συναλλαγές» (βλ. π.χ. ΑΠ 2269/2002 ΠοινΧρ 2003, 803· ΑΠ 1313/2002 ΠΛογ 2002, 1410, 1411, δ. στ.· ΑΠ 1464/2003 ΠοινΧρ 2004, 409· ΑΠ 732/2006 ΠοινΧρ 2007, 154· ΑΠ 1720/2007 ΠοινΧρ 2008, 548). Για κριτική κατά της θέσης αυτής, η οποία αποτελεί παρεξήγηση οφειλομένη σε σφάλμα του Μπουρόπουλου (υποστήριζε ότι το όφελος είναι παράνομο, «όταν εν τη συγκεκριμένη περιπτώσει η προς πραγμάτωσιν νομίμου απαιτήσεως εφαρμογή του μέσου της βίας ή της απειλής αποδοκιμάζεται υπό του δικαίου»: Ερμ. ΠΚ, ΕιδΜ, Τόμ. 3ος, 1964, σ. 65· το σφάλμα εντόπισε πρώτος ο Ανδρουλάκης, ΠοινΧρ 1968, 533) βλ. Βαθιώτη, Απειλή νόμιμης συμπεριφοράς για την επίτευξη άσχετου σκοπού, ΠοινΔικ 2008, σ. 1069 κ.ε., 1076 = ΤιμΤομ Μπενάκη-Ψαρούδα, σ. 87/88, όπου περαιτέρω παραπομπές· επίσης Μπρακουμάτσου, Η έννοια του σκοπού του παράνομου περιουσιακού οφέλους στα εγκλήματα της εκβίασης και της ψευδούς βεβαίωσης, ΠοινΔικ 2006, σ. 1307. Βλ. τελευταίως και Δημάκη, Η απειλή στο έγκλημα της εκβιάσεως, σειρά: Ποινικά Χρονικά – Μελέτες 13, 2014, σ. 160/161.

15. Βλ. π.χ. NK-Kindhäuser, 42013, § 253, Rdn. 36· πρβλ. Μπέκα, Σχόλιο υπό το βούλ. ΑΠ 1683/2007 ΠΛογ 2007, 1296: «αν το επιδιωκόμενο όφελος αποτελεί αντικείμενο νόμιμης, ληξιπρόθεσμης και απαιτητής αξίωσης, έστω και αν επιδιώκεται με παράνομα μέσα, πώς είναι δυνατόν να βλάψει την περιουσία του θύματος;»· πρβλ., όμως, Ανδρουλάκη, Το “παράνομο” της ιδιοποιήσεως

και ο Άρειος Πάγος, με το βούλευμα ΑΠ 815/2006¹⁶ είχε αποφανθεί ότι σκοπός παράνομου περιουσιακού οφέλους «υπάρχει, όταν το επιδιωκόμενο όφελος δεν αποτελεί αντικείμενο νόμιμης και ληξιπρόθεσμης απαίτησης του δράστη, ενώ η ικανοποίηση της απαιτήσεως αυτής με τα χρησιμοποιηθέντα ως άνω εκβιαστικά μέσα από τον παθόντα δεν επιφέρει περιουσιακή ζημία του τελευταίου, αφού αυτός στην περίπτωση αυτή απαλλάσσεται της εκπληρώσεως της βαρύνουσας αυτόν αντίστοιχης υποχρεώσεως»¹⁷.

Γ. Περί της απειλής που είναι “ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής”: ο “σταυρός” της κακουργηματικής εκβίασης

Ακόμη κι αν μπορούσε να αποδειχθεί ότι το περιουσιακό όφελος υπέρ του φερόμενου ως ηθικού αυτουργού ήταν παράνομο, οι απειλές που εκτόξευσε ο φυσικός αυτουργός σε βάρος του παθόντος και της οικογενείας του δεν δικαιολογούν κατάφαση κακουργηματικής (ληστρικής) εκβίασεως τελεσθείσας εν αποπείρα. Στην πραγματικότητα, απειλή κατά της ζωής διατυπώθηκε ρητώς με την εξής φράση ενώπιον της συζύγου του παθόντος: «πρέπει να μου τα δώσεις [ενν.: τα χρήματα] σήμερα, διαφορετικά θα κομματιάσω πρώτα την οικογένειά σου, να το δεις κιόλας, και μετά αυτόν». Οι μεταγενέστερες φράσεις που χρησιμοποιήθηκαν, διατυπωμένες είτε από τον ίδιο («ό,τι είπα στη γυναίκα σου ισχύει, και θέλω, γλύκα μου, να μου τα φέρεις οπωσδήποτε» / «...πού είσαι γλύκα, είμαι στη Γλυφάδα και θα πάω για ύπνο, αλλά αν είναι να βρεθούμε και έχεις παντελόνια να βρεθούμε...») είτε από την συγκατηγορούμένη του («έλα είσαι τόσο άντρας εσύ που κρύβεσαι... είμαι η γυναίκα του Σ. ..., ο Σ. είναι στο νοσοκομείο, είναι ξάπλα και δεν του σηκώνεται γιατί δεν σε έχει δει ακόμα να σε γνωρίσει...») απλώς αναφέρονταν στην αρχική απειλή ή συντηρούσαν ένα κλίμα φόβου, παρατείνοντας τρόπον τινά τον απόηχο της απειλής αυτής¹⁸.

Το δικαστήριο της ουσίας έκρινε ότι «η άνω απειλή δεν έχει την έννοια της μελλοντικής επέλευσης της βλάβης, αλλά της άμεσης επέλευσης αυτής, αφού, από

κατά τα άρθρα 372, 375, 380 και του περιουσιακού οφέλους κατά τα άρθρα 385, 386 Π.Κ., ΠοινΧρ 1968, σ. 513 κ.ε., 529 = Ποινικαί Μελέται, 1972, σ. 275.

16. ΠοινΧρ 2007, 225.

17. Πρβλ. και Διάτ. Δ. Νάντου 18/27.3.2007 ΠοινΧρ 2009, 375 (όπου, όμως, όχι ορθώς γίνεται δεκτό ότι παράνομη βία συνιστά και ο εξαναγκασμός του οφειλέτη να εκπληρώσει νόμιμη και ληξιπρόθεσμη υποχρέωσή του με μη νόμιμα μέσα και όχι με τα μέσα που του παρέχει ο νόμος).

18. Πάντως, η διατύπωση κάθε νέας απειλής, εφόσον θεωρηθεί ότι επήλθε ειρήνευση του εννόμου αγαθού (της προσωπικής ελευθερίας ως συμπροστατευόμενου εννόμου αγαθού της εκβίασης), οδηγεί σε διακριτές απόπειρες εκβίασης, οι οποίες μπορούν να υπαχθούν στο κατ' εξακολούθησιν έγκλημα.

τις εκτιθέμενες στο βούλευμα φράσεις του φυσικού αυτουργού [...] σε συνδυασμό και με την όλη συμπεριφορά αυτού (φυσικού αυτουργού), συνιστάμενη στην *αιφνιδιαστική επίσκεψή* του στην οικεία του παθόντος Μ.Δ. και στη *συνεχιζόμενη τηλεφωνική ενόχλησή* του, άλλοτε με *ευθείες απειλές* και άλλοτε με *υπονοούμενα*, αναμφιβόλως προκύπτει *άμεση επέλευση του κινδύνου* της σωματικής ακεραιότητας και ενδεχομένως και της ζωής του παθόντος και της οικογένειάς του, καθόσον, κατά τα προεκτεθέντα, *η πραγματοποίηση του προαγγελθέντος κακού επικειτο ανά πάσα στιγμή, αν ο εξαναγκαζόμενος δεν ήθελε προβεί στην επιζήμια συμπεριφορά».*

Εν τούτοις, απειλώντας ο φυσικός αυτουργός ότι “θα κομματιάσει” τα μέλη της οικογενείας του παθόντος, *δεν προσδιόρισε την χρονική στιγμή κατά την οποία θα υλοποιούσε το προαναγγελθέν κακό.* Αν ο κατηγορούμενος είχε πει, επί παραδείγματι, ότι, σε περίπτωση που ο παθών δεν έδινε τα χρήματα, *εντός της ημέρας* θα κομματιαζε τον ίδιο ή κάποιον από την οικογένειά του, τότε το πράγμα θα είχε διαφορετικά. Σύμφωνα, όμως, με τα διαπιστωθέντα πραγματικά περιστατικά, ο κατηγορούμενος ανέφερε το πότε ήθελε τα χρήματα (“σήμερα”), *όχι όμως και το πότε θα επέφερε το κακό!*

Χρήσιμη για την ορθή-συσταλτική προσέγγιση της έννοιας του “επικείμενου κινδύνου σώματος ή ζωής”¹⁹ θα μπορούσε να θεωρηθεί η ακόλουθη σκέψη: Απα-

19. Αν ο νομοθέτης ήθελε να είναι ακριβής, θα έπρεπε να κάνει λόγο για απειλές ενωμένες με *κίνδυνο επικείμενης βλάβης του σώματος ή της ζωής*, αφού ο κίνδυνος ως *εκτιμητική κρίση* για ένα μελλοντικό συμβάν είναι πάντοτε παρών (πρβλ., όμως, και άρ. 288 παρ. 1 ΠΚ, όπου –σύμφωνα με το κατισχόν γράμμα της καθαρεύουσας– γίνεται λόγος για αποτροπή ή καταστολή «υφισταμένου ή εγγύς επικείμενου κινδύνου»). Βλ. π.χ. *Λίβο*, ΤιμΤομ Ανδρουλάκη, 2003, σ. 1037, υποσ. 54, ο οποίος δέχεται ότι «ο ποινικά αξιόλογος κίνδυνος είναι πάντοτε παρών, αφού καμιά πράξη δεν τιμωρείται επειδή επιφέρει μελλοντικό κίνδυνο», κατά τον ίδιο δε συγγραφέα, «για να συντρέχει κίνδυνος υπό την έννοια του νόμου, θα πρέπει [...] να εισαχθεί ένα ουσιαστικό κριτήριο αξιολόγησης της υφισταμένης πραγματικής καταστάσεως επί τη βάσει του συγκεκριμένου, γενικής ισχύος, εμπειρικού κανόνα», σύμφωνα δε με το κριτήριο αυτό «κίνδυνος υπό την έννοια του νόμου θα συντρέχει όταν ο μέσος συντετός κοινωνός που θα γνώριζε (ex ante) την κατάσταση θα άρχιζε να λαμβάνει μέτρα για να αποτρέψει την δυσμενή εξέλιξη των πραγμάτων» (ό.π., σ. 1050· η έμφαση του γράφοτος). Αλλά και ως *κατάσταση* ο κίνδυνος αποτελεί *προστάδιο της βλάβης*· συνεπώς, δεν μπορεί ο νομοθέτης να ήθελε να θεμελιώσει την απαξιολογική βαρύτητα της κακουρηματικής εκβίασης στο *επικείμενο του προσαδίου της βλάβης* (πρβλ. *Daskalopoulos*, Aspekte des Gefahrbegriffs im Strafrecht, FS-Venzlaff, 1986, σ. 81 κ.ε., 86, ο οποίος τόνιζε ότι η δυνατότητα του κινδύνου πρέπει να διακρίνεται αυστηρά από την δυνατότητα επελεύσεως της βλάβης [“Von der Möglichkeit der Gefahr ist die Möglichkeit des Schadeneintritts scharf zu unterscheiden”]). Αυτό που ενδιαφέρει για την διαπίστωση της ψυχικής πίεσης του απειλούμενου δεν είναι η πιθανολόγηση του κινδύνου, αλλά της βλάβης· κατά τούτο, ορθότερη είναι η διατύπωση του Γερμανού νομοθέτη, ο οποίος αξιώνει απειλή με παρόντα κίνδυνο [Drohung mit gegenwärtiger Gefahr]. Χαρακτηριστικές της σύγχυσης ανάμεσα

ξιολογικός πυρήνας της ληστοειδούς ή ληστρικής εκβίασεως είναι το γεγονός ότι η *πίεση* που ασκείται στο θύμα μέσω της ιδιαίτερης έντασης του εξαναγκαστικού μέσου είναι τόσο *αυξημένη*, ώστε να δικαιολογείται η αναγωγή της επίμαχης συμπεριφοράς σε *κακούργημα*. Αφ' ης στιγμής δίπλα στην σωματική βία κατά προσώπου τυποποιείται η απειλή που είναι ενωμένη με “επικείμενο κίνδυνο” σώματος ή ζωής²⁰, θα πρέπει αυτή η δεύτερη να είναι πράξη *όμοιας βαρύτητας* με εκείνη της σωματικής βίας κατά προσώπου. Άρα, ο αποδέκτης της απειλής είναι αναγκαίο να αισθάνεται μια *αυξημένη εξαναγκαστική επίδραση* από την διατύπωση της απειλής, δηλαδή αντίστοιχης εντάσεως με εκείνη που παράγεται από την σε βάρος του ασκούμενη σωματική βία. Ειδικότερα, το θύμα ως αποδέκτης της απειλής θα πρέπει κατ' αρχήν –όπως θα συνέβαινε και με το θύμα ως αποδέκτη της βίας– να τίθεται εντός “*ασφυκτικών περιθωρίων*” ενώπιον του διλήμματος: ή θα ικανοποιήσει αμέσως ή έστω σύντομα την απαίτηση του δράστη ή θα απεμπολήσει το έννομο αγαθό του²¹. Για τέτοια “*ασφυκτικά περιθώρια*” δεν θα μπορεί να γίνει λόγος, οσάκις το θύμα *έχει την δυνατότητα να σταθμίσει τα υπέρ και τα κα-*

στην έννοια της βλάβης και σε εκείνη του κινδύνου είναι οι φράσεις “*άμεση επέλευση κινδύνου*” και “*άμεση επέλευση βλάβης*” που εναλλάσσονται αδιακρίτως στο σκεπτικό του προσβαλλομένου βουλεύματος επί του οποίου έκρινε ο Άρειος Πάγος με το βούλευμά του ΑΠ 463/2012. Εξίσου ατυχής με την διατύπωση που ακολούθησε ο ποινικός νομοθέτης στα άρ. 380 παρ. 1 υπαλλ. β' και 385 παρ. 1 α' ΠΚ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και εκείνη που περιέχεται στην διάταξη του άρ. 682 παρ. 1 ΚΠολΔ, όπου προβλέπεται ότι «κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 683 έως 703 τα δικαστήρια, σε επείγουσες περιπτώσεις ή για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος, μπορούν να διατάζουν ασφαλιστικά μέτρα για την εξασφάλιση ή διατήρηση ενός δικαιώματος ή τη ρύθμιση μιας κατάστασης και να τα μεταρρυθμίζουν ή να τα ανακαλούν» (εδώ θα μπορούσε, μάλιστα, να αναρωτηθεί κανείς: τι νόημα έχει η αναφορά στις επείγουσες περιπτώσεις, αφού διαζευκτικώς αρκεί ο επικείμενος κίνδυνος;).

20. Για την σκέψη ότι η βία και η απειλή είναι “*αδέλφια με ίσα δικαιώματα*” [gleichberechtigte Brüder] βλ. *Winkler, Der Begriff der Gewalt im Strafrecht*, 1908, σ. 22· πρβλ. και *Βαθιώτη*, Περί της απειλής “*σπουδαίου και άμεσου κινδύνου*” ως τρόπου τελέσεως του βιασμού, ΠοινΧρ 2008, σ. 296.

21. Πρβλ. *Παύλου*, Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, 2006, σ. 178: «το εξαγγελόμενο [...] κακό θα πρέπει χρονικά να εμφανίζεται ως άμεσα πραγματοποιήσιμο ή έστω στο εγγύς μέλλον». Ποιο μπορεί να είναι το απώτατο όριο αυτού του “*εγγύς μέλλοντος*” είναι ζήτημα non liquet. Σύμφωνα με τους *Kindhäuser/Wallau*, StV 1999, 380, ακόμη και μία προθεσμία *δύο εβδομάδων* για χρηματική καταβολή στον απειλούντα δικαιολογεί την στοιχειοθέτηση κακούργηματικής εκβίασης, ενώ ο *Blanke*, Das qualifizierte Nötigungsmittel der Drohung mit gegenwärtiger Gefahr für Leib oder Leben. Eine Untersuchung unter Berücksichtigung des Gefahrbegriffs des Strafgesetzbuches, 2007, σ. 220, αξιώνει προθεσμία *ολίγων ωρών* ή *το πολύ μίας ημέρας*. Πρβλ. τα χρονικά όρια που αναφέρει το γερμανικό Ακυρωτικό· επ' αυτού βλ. κατωτέρω, σ. 325.

τά του διλήμματος και να βρει διέξοδο τερματίζοντας τον κίνδυνο με άλλον τρόπο, π.χ. προσφεύγοντας στην βοήθεια της αστυνομικής αρχής²².

Το γεγονός, λοιπόν, ότι στην σχολιαζόμενη υπόθεση η αρχική απειλή του αυτουργού συντηρείτο με περαιτέρω τηλεφωνήματα μέσα σε διάστημα ενός μηνός, χωρίς τα τηλεφωνήματα αυτά να δίνουν την εντύπωση ότι ο απειλών είχε έτοιμο έναν μηχανισμό επικείμενης υλοποίησης του προαναγγελθέντος κακού, δείχνει ότι δεν μπορεί να γίνει λόγος για ασφυκτικά περιθώρια που παρήγαγαν μείζονα ψυχική πίεση στον παθόντα²³. η σκέψη αυτή επαληθεύεται από την *χρονική άνεση* που είχε ο τελευταίος για να ενημερώσει την αστυνομία και να δράσει τελικώς υπό την επίβλεψή της. Συνακόλουθα, δεν ισχύει η παραδοχή ότι «η πραγματοποίηση του προαναγγελθέντος κακού επίκειται ανά πάσα στιγμή, αν ο εξαναγκαζόμενος δεν ήθελε προβεί στην επιζήμια συμπεριφορά».

Στο σημείο αυτό απαιτείται η εξής διευκρίνιση: η φράση “επίκειται ανά πάσα στιγμή” παραπέμπει στον λεγόμενο *διαρκή κίνδυνο εν στενή εννοία*, ο οποίος διακρίνεται από τον *διαρκή κίνδυνο εν ευρεία εννοία* κατά το ότι ο δεύτερος είναι ένας κίνδυνος που, αν δεν εξουδετερωθεί με άμεση ενέργεια, αναμένεται να οδηγήσει μετά την παρέλευση κάποιου χρονικού διαστήματος –εφόσον πληρωθούν συγκεκριμένοι όροι– σε βλάβη του εννόμου αγαθού²⁴, ενώ ο πρώτος είναι ένας

22. Επ' αυτού βλ. *Blanke*, ό.π., σ. 214· πρβλ. και *Joerden*, JR 1999, σ. 122· *Zaczyk*, JR 1999, σ. 344.

23. Πρβλ. ΑΠ 829/2006 ΠοινΧρ 2007, 229, με σύμφ. ΕισΠροτ Α. Ζύγουρα και σχόλιο Παπαγεωργίου-Γονατά: «αν πρόκειται για απειλές κατά σώματος ή ζωής, που απευθύνθηκαν με επιστολές και τηλεφωνήματα και αφορούν κακό που θα επέλθει, όχι κατά τη στιγμή της λήψης της επιστολής ή του τηλεφωνήματος, αλλά σε μελλοντική στιγμή, υπάρχει πλημμεληματική εκβίαση»· βλ. και ΕισΠροτ Α. Ζύγουρα υπό το βούλ. ΑΠ 1886/2005 ΠοινΧρ 2006, 523· πρβλ. και ΑΠ 582/2001 ΠοινΧρ 2002, 129· βλ., επίσης, ΣυμβΠλημΡοδοπ 56/2004 ΕισΠροτ Γ. Σκιαδαρέση ΠοινΧρ 2004, 943· Παπαθανασίου, εις: *Χαραλαμπάκη* (επιμ. έκδ.) ΠΚ, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2011, άρ. 380, πλαγιάρ. 34. Από την ελβετική επιστήμη πρβλ. *Nigli/Riedo*, εις: *Basler Kommentar, StrafR II*, 2007, Art. 140, Rdn. 26, όπου επισημαίνεται ότι μια τηλεφωνική απειλή δεν αρκεί για την θεμελίωση παρόντος κινδύνου, ομοίως και μια απειλή προς το θύμα του τύπου “θα σε ξαναβρώ”, διότι τότε αυτό έχει χρόνο να αναλογισθεί τι θα πρέπει να πράξει. Αλλιώς το βούλ. ΑΠ 103/1990 ΠοινΧρ 1990, 968, με το οποίο επικυρώθηκε η καταδικαστική απόφαση για κακουρηγηματική εκβίαση (εσφαλμένως του άρ. 385 παρ. 1 α' ΠΚ) τελεσθείσα από τους συγκατηγορούμενους που «με αλληπάλληλα τηλεφωνήματα που έκαναν μέρα και νύχτα στην παθούσα, της έλεγαν ότι θα την κάνουν ανάπηρη ή ακόμη και ότι θα την σκοτώσουν, από τις απειλές τους δε αυτές [...] η παθούσα περιήλθε πράγματι σε κατάσταση έντονου τρόμου και ανησυχίας για την ζωή της και την σωματική της ακεραιότητα, ένεκα του οποίου και μόνο ενέδωσε τελικά στις παράνομες απαιτήσεις τους».

24. Επ' αυτού βλ. π.χ. ΣυστΕρμΠΚ-Σπινέλλη, 2005, άρ. 25, πλαγιάρ. 13· *BGH* ΠοινΧρ 2004, 77· Βαθιώτη, εις: *Χαραλαμπάκη*, ΕρμΠΚ, 2011, άρ. 25, πλαγιάρ. 17.

κίνδυνος που αναμένεται να εξελιχθεί σε βλάβη είτε το αμέσως επόμενο δευτερόλεπτο είτε σε μεταγενέστερο χρόνο. Όπως επισημαίνεται γλαφυρά: «η μεταξωτή κλωστή από την οποία επικρέμαται η δαμόκλειος σπάθη μπορεί ανά πάσα στιγμή να κοπεί»²⁵. Τα παραδείγματα διαρκούς κινδύνου εν στενή εννοία που αναφέρονται συνήθως είναι τα ακόλουθα: κάποιος κινδυνεύει να τραυματισθεί από έναν ψυχοπαθή, ο οποίος είναι γνωστό ότι συχνά-πυκνά εκδηλώνει επιθετικές τάσεις κατά ανθρώπων²⁶. περαστικοί κινδυνεύουν να χάσουν την ζωή τους ή να τραυματισθούν από πτώση ενός ετοιμόρροπου σπιτιού²⁷ ή από ένα αυτοκίνητο το οποίο βρίσκεται εν κινήσει και έχει χαλασμένο σύστημα πέδησης. Τα παραδείγματα αυτά μπορούν να εμπλουτισθούν και με μια περίπτωση κατά την οποία ένας άνθρωπος κολυμπά σε θάλασσα που είναι γεμάτη καρχαρίες ή μέδουσες²⁸.

Συμπερασματικά, στον διαρκή κίνδυνο εν στενή εννοία, η βλάβη αναμένεται να επέλθει το επόμενο δευτερόλεπτο ή και αργότερα, ενώ στον διαρκή κίνδυνο εν ευρεία εννοία η βλάβη δεν είναι ποτέ νοητό να επέλθει το επόμενο δευτερόλεπτο, αφού εκεί υπάρχει μια ούτως ειπείν “χρονική νησίδα ασφαλείας”.

Όταν, βεβαίως, πρόκειται για τον λεγόμενο “οξύ κίνδυνο” [akute Gefahr]²⁹ (κλασικό παράδειγμα η απειλή που εκτοξεύει ο δράστης με το πιστόλι στον κρόταφο του θύματος: “τα λεφτά σου ή την ζωή σου”), η βλάβη αναμένεται να επέλ-

---

25. *Gropp*, *StrafR*, AT, ³2005, § 6, Rdn, 119: “Der seidene Faden, an dem das Schwert des Damokles hängt, kann jederzeit reißen”. Την εικόνα της “δαμόκλειας σπάθης” χρησιμοποιεί και ο *Murmann*, *StrafR*, 2011, § 25, Rdn. 47, όχι όμως μόνο στο πλαίσιο του διαρκούς κινδύνου εν στενή εννοία, αλλά και του εν ευρεία εννοία νοουμένου, κάτι που νομίζω ότι δεν είναι ορθό, δεδομένου ότι με την εικόνα της “δαμόκλειας σπάθης” υπονοείται ότι η προσβολή του εννόμου αγαθού μπορεί να επέλθει και το αμέσως επόμενο δευτερόλεπτο, ενώ στην περίπτωση του διαρκούς κινδύνου εν ευρεία εννοία αυτό δεν συμβαίνει (βλ. τις αναπτύξεις που ακολουθούν στο κείμενο).

26. Πρβλ. *BGHSt* 13, 197.

27. Πρβλ. *RGSSt* 59, 69: η κατηγορουμένη για εκ προθέσεως εμπρησμό έθεσε πυρ στο ετοιμόρροπο σπίτι της από το οποίο απειλείτο η ζωή ή η σωματική ακεραιότητα του πατέρα της και των τεσσάρων παιδιών της, προκειμένου με αυτόν τον τρόπο να πιέσει τις αρχές να προσφέρουν στην οικογένεια κάποια άλλη ασφαλή στέγη. Το προπολεμικό γερμανικό Ακυρωτικό επικύρωσε την αθωωτική κρίση της προσβαλλομένης, δεχόμενο ότι ορθώς εφαρμόσθηκε η διάταξη περί καταστάσεως ανάγκης (του τότε ισχύοντος άρ. 54 γερμΠΚ), αφού πράγματι «η κατάρρευση του σπιτιού και, συνακόλουθα, ο θάνατος ή ο τραυματισμός της κατηγορουμένης και των οικείων της απειλούνταν άμεσα»· εδώ έγινε λόγος για “διαρκή κατάσταση κινδύνου κατάρρευσης του σπιτιού” [“Dauerzustand einer Einsturzgefahr”].

28. Παραλλάσσοντας ένα διδακτικό παράδειγμα που αναφέρει ο *Joerden* (*Strukturen des strafrechtlichen Verantwortlichkeitsbegriffs*, 1988, σ. 146/147), διαρκής κίνδυνος εν στενή εννοία υφίσταται και στην περίπτωση όπου ένα παιδί τρέχει με παγοπέδιλα πάνω σε μια λίμνη με πολύ λεπτά στρώματα πάγου έτοιμα να υποχωρήσουν ανά πάσα στιγμή!

29. Έτσι ο *Joerden*, *JR* 1999, 120.

θαι μόνο το αμέσως επόμενο δευτερόλεπτο ή, έστω, μέσα στα επόμενα δευτερόλεπτα – άρα, “από στιγμή σε στιγμή” (και όχι “ανά πάσα στιγμή”). Μάλιστα, αυτός ο “οξύς κίνδυνος” και μόνο αυτός (επομένως, όχι και ο διαρκής κίνδυνος εν στενή ή, πολύ περισσότερο, εν ευρεία εννοία) γίνεται συχνά δεκτό στην ελληνική νομολογία ότι πληροί το χρονικό κριτήριο της απειλής επί κακουρηματικής εκβίασεως. Η επωδός που απαντά σε όσες αποφάσεις υιοθετούν την περιοριστική αυτή ερμηνεία είναι η ακόλουθη: «Απειλή ενωμένη με επικείμενο κίνδυνος σώματος ή ζωής είναι η προαγγελία κακού που πρόκειται να επακολουθήσει αμέσως, αν δεν ήθελε υποκύψει εκείνος κατά του οποίου απευθύνεται αυτή και επιχειρήσει να προβάλλει αντίσταση. Διαφορετικά, αν πρόκειται για απειλές κατά σώματος ή ζωής, που διατυπώθηκαν φραστικά και μόνο, ή με χειρονομίες, χωρίς να συνοδεύονται και με άλλη ενέργεια του δράστη, και αφορούν κακό που θα επέλθει, όχι κατά τη στιγμή που διατυπώνεται η απειλητική φράση, αλλά σε μελλοντική στιγμή, υπάρχει πλημμεληματική εκβίαση»³⁰. Η εν λόγω ερμηνεία συμπλέει με την υποστηρικθείσα παλαιότερα στην ελληνική επιστήμη άποψη (υιοθετούμενη από πλευράς διατυπώσεως και σε αποφάσεις της νομολογίας μας³¹) ότι κριτήριο για το επικείμενο του κινδύνου αποτελεί «η τοπική και χρονική αμεσότητα του κακού με το σώμα ή τη ζωή του απειλούμενου (= βλάβη “εδώ και τώρα”)³².

Υπό το πρίσμα αυτό, δηλαδή του κινδύνου να επέλθει η βλάβη “εδώ και τώρα”, ο Άρειος Πάγος, με το βούλευμά του ΑΠ 1168/2009³³, είχε αναίρσει το προβαλλόμενο παραπεμπτικό βούλευμα για κατ’ εξακολούθησιν απόπειρα κακουρηματικής εκβίασης λόγω εσφαλμένης εφαρμογής του άρ. 385 παρ. 1 α’ ΠΚ, διότι «η φραστική απειλή κατά της ζωής του μηνυτή [“θα σε σκοτώσω”] και η απειλή

30. Βλ. π.χ. ΑΠ 1168/2009 ΠοινΧρ 2010, 311· ΑΠ 1183/2008 ΠοινΧρ 2009, 435· επίσης ΑΠ 829/2006 ΠοινΧρ ό.π., όπου προστίθεται η ακόλουθη διευκρίνιση: «τούτο σημαίνει τοπική και χρονική αμεσότητα του κακού με το σώμα ή τη ζωή του απειλούμενου». Πρβλ. Εφαθ 3476/2005 ΠοινΧρ 2006, 732 (πρβλ. ΑΠ 2271/2002 ΠοινΧρ 2003, 803), όπου εκρίθη ότι οι απειλές “αν δεν συνεργαστείς μαζί μας, θα έχεις κακά ξεμπερδέματα”, “αμαρτίες γονέων παιδεύουσι τέκνα”, “αν δεν πληρώσεις, θα σε βάλω κάτω και θα σε βαράω” «δεν συναπτόντουσαν με επικείμενο κίνδυνο ζωής ή θανάτου ή βλάβης της σωματικής ακεραιότητας, δηλαδή τέτοιου που έμελλε να επακολουθήσει αμέσως, ενόψει μάλιστα του ότι δεν συνοδευόντουσαν με την επίδειξη κάποιου όπλου, ώστε να περιέχουν άμεσο κίνδυνο για τη ζωή ή τη σωματική ακεραιότητα, αλλά αφορούσαν το απώτερο μέλλον, όπως καταδεικνύει και το γεγονός ότι διήρκεσαν επί επτάμηνο περίπου, χωρίς οι κατηγορούμενοι να προβούν σε κάποια περαιτέρω ενέργεια σε βάρος του πολιτικώς ενάγοντος προς πραγμάτωση των απειλών τους».

31. Βλ. π.χ. ΑΠ 829/2006, ό.π.

32. Μανωλεδάκης, Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, ¹⁰2001, σ. 182. Πρβλ. και το Ενημερωτικό Σημείωμα Α. Μπαλτά, ΠοινΧρ 2007, σ. 696 κ.ε.

33. Ό.π. (υποσ. 30).

με χειρονομία κατά της ζωής του μάρτυρα του μηνυτή [δείχνοντας τον λαιμό του και κάνοντας την χαρακτηριστική κίνηση ότι θα του τον κόψει] δεν ήταν [...] ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής, αφού δεν επρόκειτο για προαγγελία κακού που θα επακολουθούσε αμέσως, δηλαδή κατά την αυτή χρονική στιγμή με την περιέλευση της φραστικής απειλής στον μηνυτή και της απειλής με την χειρονομία στον μάρτυρα, αλλά σε μελλοντική στιγμή».

Εύλογα, φυσικά, θα αναρωτηθεί κάποιος: Σε τι διαφέρει η απειλή “θα σε σκοτώσω”, της οποίας η υπαγωγή στην διάταξη της κακουργηματικής εκβίασης του άρ. 385 παρ. 1 α΄ ΠΚ εκρίθη νομικώς *εσφαλμένη* από το Ακυρωτικό με το ως άνω παλαιότερο βούλευμα ΑΠ 1168/2009, από την απειλή “θα κομματιάσω την οικογένειά σου κ.λπ.”, της οποίας η υπαγωγή στην ίδια διάταξη εκρίθη από το ίδιο δικαστήριο με το πρόσφατο βούλευμα ΑΠ 463/2012 νομικώς *ανεπίληπτη*, την στιγμή, μάλιστα, που στην μείζονα πρόταση της τελευταίας αποφάσεως το Ακυρωτικό υιοθέτησε την στενή ερμηνεία του επικείμενου κινδύνου, δεχόμενο ότι για απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής μπορεί να γίνει λόγος, όταν «η πραγματοποίηση του προαγγελθέντος κακού πρόκειται να επακολουθήσει αμέσως, αν ο εξαναγκαζόμενος δεν ήθελε προβεί στην επιζητούμενη επιζήμια συμπεριφορά, αλλιώς (αν δηλαδή ο εξαναγκασμός δεν επιτυγχάνεται με σωματική βία ή με απειλές ενωμένες με επικείμενο κίνδυνο κατά της σωματικής ακεραιότητας ή τη ζωής), πρόκειται για εκβίαση, τιμωρούμενη, σύμφωνα με τη διάταξη του εδαφ. γ΄ του ίδιου ως άνω άρθρου, σε βαθμό πλημμελήματος»; Η αντίφαση είναι προφανής και, δυστυχώς, μη θεραπεύσιμη!³⁴

Προσαρμόζοντας την έννοια του *διαρκούς κινδύνου εν στενή εννοία* στο έγκλημα της κακουργηματικής (ληστρικής ή ληστοειδούς) εκβίασης, μπορούμε να δεχθούμε ότι πρόκειται για έναν κίνδυνο κατά του σώματος ή της ζωής του απειλούμενου (ή τρίτου ως αποδέκτη του κακού) που ο δράστης δίνει την εντύπωση ότι θα μετατραπεί σε βλάβη (μετατροπή εξαρτώμενη ευθέως ή εμμέσως από την βούλησή του) είτε μέσα στα επόμενα δευτερόλεπτα *από την εκτόξευση της απειλής* είτε αργότερα³⁵. π.χ. οι δράστες εμφανίζονται έτοιμοι να πατήσουν το κουμπί του εκρηκτικού μηχανισμού που έχουν τοποθετήσει στο σπίτι του παθόντος και

---

34. Πρβλ. και την ΑΠ 1661/2005, όπως αναφέρεται στην υποσ. 2.

35. Βλ. την ορθή θέση του *Μυλωνόπουλου*, ό.π., 2006, πλαγιάρ. 648: «Επικείμενος, λοιπόν, δεν είναι ο κίνδυνος που μπορεί να πραγματοποιηθεί *μόνον* την επόμενη χρονική στιγμή αλλά εκείνος που μπορεί να πραγματοποιηθεί και την επόμενη χρονική στιγμή»· πρβλ. και *Μπέκα*, ΠΛογ 2007, σ. 1295. Από την ελληνική νομολογία βλ. ΑΠ 1683/2007 ΠοινΧρ 2008, 618 = ΠΛογ 2007, 1289, με σχόλιο *Μπέκα* = ΠοινΔικ 2008, 997, με σχόλιο *Βαθιώτη*.

ζητούν από αυτόν να ικανοποιήσει περιουσιακές απαιτήσεις³⁶. Ένα ακόμη καλύτερο και, δυστυχώς, συνηθέστερο παράδειγμα είναι το εξής: ο δράστης ενημερώνει ιδιοκτήτη αλυσίδας σούπερ-μάρκετ ότι έχει δηλητηριάσει τρόφιμα που βρίσκονται στα ράφια (άρα, οποιοσδήποτε πελάτης μπορεί να τα αγοράσει, ακολούθως δε να τα καταναλώσει) και ζητά την ικανοποίηση περιουσιακής απαίτησης³⁷. Είναι προφανές ότι και ο κίνδυνος εν στενή εννοία μπορεί να ασκήσει έντονη ψυχική πίεση στον απειλούμενο, ώστε να δικαιολογεί την κατάφαση κακουργηματικής εκβίασεως³⁸. Αρκεί να θυμηθούμε το παράδειγμα του προσώπου εκείνου που καλείται να κολυμπήσει σε θάλασσα γεμάτη καρχαρίες ή μέδουσες: Σημασία δεν έχει αν το κακό μπορεί να επέλθει στον απειλούμενο με το που θα βρεθεί αυτός μέσα στην επικίνδυνη θάλασσα, αλλά αν, λόγω της πληθώρας των καρχαριών ή των μεδουσών, κολυμπάει “στα τυφλά” χωρίς να μπορεί να ξέρει –sit venia verbo– “από πού θα του έρθει” – το πιθανότερο είναι ότι σε μια τέτοια περίπτωση ο κολυμβητής θα παραλύσει από τον φόβο του, αρνούμενος να συνεχίσει, μόλις μάθει σε τι νερά κολυμπάει! Συγκρίσιμος με τον φόβο του κολυμβητή σε θάλασσα γεμάτη καρχαρίες ή μέδουσες είναι και ο φόβος του προσώπου εκείνου, το όνομα του οποίου εμφανίζεται να είναι γραμμένο στην λίστα τρομοκρατικής οργάνωσης που φέρεται να τον έχει στοχοποιήσει³⁹: όποιος γνωρίζει ότι έχει επιλεγεί για θανάτωση, αλλά δεν γνωρίζει “για ποιον χτυπά η καμπάνα” την επόμενη φορά, ζει με έναν τρόπο που καθιστά εφιαλτική κάθε του στιγμή⁴⁰.

36. Πρβλ. το παράδειγμα που αναφέρει ο Παπαγεωργίου-Γονατάς, ΠοινΧρ 2007, σ. 233. Πρβλ. και Mitsch, Strafr, BT II, Vermögensdelikte, Teilbd. 1, 2003, Rdn. 35, ο οποίος υποστηρίζει ότι πρέπει μεν «να υπάρχει μια στενή χρονική συνάφεια ανάμεσα στην απειλή και την προαναγγελθείσα βλάβη», εφόσον, όμως, «ο κίνδυνος αποτελεί προστάδιο της βλάβης, το βλαπτικό συμβάν δεν χρειάζεται να επίκειται να επέλθει αμέσως».

37. Πρβλ. BGH NStZ-RR 1999, 266 = StV 1999, 379, με σχόλιο Kindhäuser/Wallau.

38. Έτσι και ο Zaczyk, JR 1999, σ. 344.

39. Πρβλ. ΑΠ 1034/2007 ΠΛογ 2007, 704 = ΠοινΧρ 2007, 693 (περιλ.). Επ’ αυτής βλ. Βαθιώτη, “Απατηλή προειδοποίηση”: Ένας ύπουλος τρόπος περιουσιακής προσβολής, ΠοινΧρ 2013, σ. 721 κ.ε.· επίσης Δημάκη, ό.π., 2014, σ. 118 κ.ε.

40. Πρβλ. Depenheuer, Selbstbehauptung des Rechtsstaates, 2007, σ. 23 και 36: «ο τρόμος [...] είναι [...] ένα ασυνήθιστο και απρόβλεπτο μέγεθος, που μπορεί να χτυπήσει οπουδήποτε και οποτεδήποτε και αμέσως μετά να εξαφανισθεί [...] Ο τρομοκράτης μπορεί, αλλά δεν χρειάζεται να έρχεται από έξω. Μπορεί να ενεργεί ως πολίτης μέσα σε ένα άθικτο κοινωνικό πεδίο και την επόμενη στιγμή να μετατραπεί σε εχθρό». Σχετικά με την διαπίστωση ότι οι τρομοκράτες για την επίτευξη των στόχων τους χρησιμοποιούν προεχόντως *συμβολική* βία, η οποία στοχεύει στην πρόκληση φόβου και τρόμου, βλ. Λίβο, Οργανωμένο Έγκλημα & Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις. Τόμος Ι: Δογματική του οργανωμένου εγκλήματος. Τεύχος α’: Ο εγκληματολογικο-δογματικός φαινότυπος του οργανωμένου εγκλήματος, 2007, σ. 213/214. Για την επικοινωνιακής (και όχι στρατιωτικής) φύσεως στρατηγική των τρομοκρα-

Αντιθέτως, *διαρκής κίνδυνος εν ευρεία εννοία* στην κακουργηματική εκβίαση θα υψίσταται σε όλες εκείνες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο δράστης *τάσσει προθεσμία υλοποίησης του κακού, αν ο απειλούμενος δεν ικανοποιήσει την επιθυμία του πρώτου*. Η ειδοποιός διαφορά αυτού του κινδύνου εν συγκρίσει προς τον διαρκή κίνδυνο εν στενή εννοία είναι ότι ο απειλούμενος για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, δηλ. αυτό της προθεσμίας που του έταξε ο δράστης, δεν αναμένεται να υποστεί το προαναγγελθέν κακό και άρα η προαναγγελθείσα βλάβη δεν μπορεί να επέλθει “ανά πάσα στιγμή” μετά την εκτόξευση της απειλής. Αν αυτή η “ανά πάσα στιγμή” δυνατότητα επελεύσεως της βλάβης *προϋποθέτει την άκαρπη παρέλευση της ταχθείσας προθεσμίας*, τότε θα πρόκειται για *διαρκή κίνδυνο εν ευρεία* και όχι εν στενή εννοία. Κατά τούτο, δεν είναι ορθό να εντάσσεται απροβλημάτιστα και η δεύτερη αυτή περίπτωση στο πεδίο της κακουργηματικής εκβίασης με το επιχείρημα ότι «η πραγμάτωση του κινδύνου παρίσταται ως *άμεση*, όταν κατά τη δήλωση του δράστη το κακό θα επέλθει *ευθύς ως παρέλθει άπρακτος ο απολύτως αναγκαίος για την αφαίρεση ή την παράδοση του πράγματος χρόνος*»⁴¹. Σύμφωνα με όσα διατυπώθηκαν παραπάνω για την ανάγκη εναρμονισμένης ερμηνείας της απειλής που είναι ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής και της σωματικής βίας κατά προσώπου, κρίσιμο είναι το *πόσο κοντά στην εκτόξευση της απειλής (πρέπει να) βρίσκεται η προοπτική υλοποίησης του προαναγγελθέντος κακού*, ώστε να δημιουργείται η απαιτούμενη ψυχική πίεση στον απειλούμενο, και όχι το αν «η συγκεκριμένη απειλή έχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησής της»⁴². αν αρκούσε ένα τέτοιο χρονοδιάγραμμα, τότε θα έπρεπε να θεωρηθεί “επικείμενος” ακόμη και ένας κίνδυνος να επέλθει το κακό π.χ. δύο χρόνια μετά την εκτόξευση της απειλής! Φυσικά, ο “σταυρός” του εφαρμοστή και του ερμηνευτή είναι ο προσδιορισμός της εγ-

---

τών που με κάθε τους χτύπημα περνούν το μήνυμα ότι “*την επόμενη φορά μπορεί να πετύχουν κάποιον από τους υπολοίπους*” βλ. και Βαθιώτη, Τραγικά διλήμματα στην εποχή του “πολέμου κατά της τρομοκρατίας”. Από την σανίδα του Καρνεάδη στο “Ποινικό Δίκαιο του Εχθρού”, 2010, σ. 431.

41. Μυλωνόπουλος, ό.π., 2006, πλαγιάρ. 647, σ. 290 (οι εμφάσεις στο πρωτότυπο)· έτσι και ο Μπουρμάς, εις: Χαραλαμπίκη (επιμ. έκδ.) ΠΚ, Ερμηνεία κατ’ άρθρο, 2011, άρ. 380, πλαγιάρ. 21· επίσης Μπέκα, εις: Παύλου/Μπέκα, Ποινικό ΙΙΙ, 2011, σ. 354, υποσ. 675. Πρβλ. Μανωλεδάκη/Μπιτζιλέκη, ό.π., σ. 207, όπου υποστηρίζεται ότι θα πρέπει η πραγμάτωση του κακού να «εμφανίζεται σε μια χρονική αμεσότητα με την απειλή, μια αμεσότητα τέτοια ώστε να σημαίνει ότι το κακό πρόκειται να πραγματοποιηθεί χρονικά, μόλις το θύμα δεν ενδώσει στην απειλή του δράστη, και εξαιτίας φυσικά του ότι δεν ενέδωσε».

42. Όπως υποστηρίζει, αντιθέτως, ο Παπαγεωργίου-Γονατάς, ΠοινΧρ 2006, 233· έτσι και το βούλευμα ΑΠ 1886/2005 ΠοινΧρ 2006, 523, με αντίθ. ΕισΠροτ Α. Ζύγουρα, σύμφωνα με το οποίο κρίσιμο στοιχείο για την κατάφαση της διακεκριμένης απειλής του άρ. 385 παρ. 1 α’ είναι το αν έχει ταχθεί *συγκεκριμένη προθεσμία* ικανοποίησης της απαίτησης, μετά την παρέλευση της οποίας θα επέλθει το προαναγγελθέν κακό.

γύτητας που πρέπει να παρουσιάζεται ότι έχει η μετεξέλιξη της εκτοξευθείσας απειλής σε βλάβη⁴³.

Στην γερμανική νομολογία ομολογείται ότι «ακριβή χρονικά όρια για το πότε ένας κίνδυνος που επαπειλείται στο μέλλον είναι παρών και πότε όχι, δεν μπορούν να τεθούν συνολικά, καθοριστικής δε σημασίας είναι οι συνθήκες που επικρατούσαν στην εκάστοτε περίπτωση, αλλά και το πώς αντελήφθη τα πράγματα ο απειλούμενος, εφόσον βεβαίως ο δράστης θεώρησε δυνατή την συγκεκριμένη οπτική του θύματος»⁴⁴. Αλλά και από εκπροσώπους της γερμανικής επιστήμης τονίζεται η ανάγκη συνεκτίμησης όλων των παραμέτρων της εκάστοτε υπόθεσης. Ειδικότερα, ο *Zaczyk* προτείνει να αξιοποιούνται ως κριτήρια η *ποιότητα του απειλούμενου κινδύνου* σε συνδυασμό με τις *λογικές δυσκολίες* που θα υπάρχουν για την ικανοποίηση της αξίωσης του δράστη⁴⁵. Αν, επί παραδείγματι, υπάρχει αυξημένος κίνδυνος να χαθεί ανθρώπινη ζωή και, ταυτοχρόνως, η συλλογή και παράδοση του αξιούμενου χρηματικού ποσού συνιστά *περίπλοκη διαδικασία*⁴⁶, τότε η προθεσμία μίας εβδομάδας μπορεί να παράγει μείζονα ψυχαναγκαστική επίδραση⁴⁷.

---

43. Για την ανάγκη συστατικής ερμηνείας του διαρκούς κινδύνου εν ευρεία εννοία στην εκβίαση βλ. *Joerden*, JR 1999, σ. 121· βλ. ήδη *Schünemann*, Raub und Erpressung, JA 1980, σ. 349 κ.ε., 351, ο οποίος τονίζει την διαφορά της κατάστασης ανάγκης από την εκβίαση, λέγοντας ότι η ευρεία ερμηνεία του διαρκούς κινδύνου στην εκβίαση αντενδείκνυται, διότι –σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για την κατάσταση ανάγκης– θα οδηγούσε σε επέκταση του αξιοποιήσιμου και άρα σε απαγορευμένη αναλογία. Αλλιώς, όμως, οι *Wessels/Hillenkamp*, Strafr, BT 2, Straftaten gegen Vermögenswerte, ³⁵2012, § 7, Rdn. 354, σ. 168, οι οποίοι τάσσονται κατά της συστατικής ερμηνείας του διαρκούς κινδύνου, με το σκεπτικό ότι, σε αντίθεση με την κατάσταση ανάγκης, όπου διακυβεύονται συμφέροντα αμέτοχων τρίτων, στην εκβίαση εκείνο που ενδιαφέρει είναι η προστασία της προσωπικής ελευθερίας του ίδιου του απειλούμενου· πρβλ. και *BGH* JR 1999, 341, 342, με σχόλιο *Zaczyk*, όπου έγινε δεκτό ότι «η αποτελεσματική προστασία των θυμάτων της εκβίασης επιτάσσει να μην ερμηνεύουμε πολύ στενά την έννοια του “παρόντος” σε ό,τι αφορά τους απειλούμενους κινδύνους»· έτσι και οι *Krey / Hellmann / Heinrich*, Strafr, BT 2, ¹⁶2012, Rdn. 445. Ερμηνεία του διαρκούς κινδύνου στην κακουρηγηματική εκβίαση κατά το πρότυπο της κατάστασης ανάγκης προτείνουν και οι: *Kudlich*, εις: *Satzger / Schmitt / Widmaier*, StGB, 2009, § 249, Rdn. 10· *SK-Sinn*, 2009, 120. Lfg., § 249, Rdn. 19· *NK-Kindhäuser*, ⁴2013, § 249, Rdn. 7.

44. Βλ. π.χ. *BGH* NSTZ-RR 1998, 135· *BGH* NSTZ-RR 1999, 266 = StV 1999, 379, με σχόλιο *Kindhäuser/Wallau*.

45. *Zaczyk*, JR 1999, σ. 345.

46. Πρβλ. και *MüKo-Sander*, Bd. 3, 2003, § 255, Rdn. 7, ο οποίος κάνει λόγο για μια “όχι εύκολα διαχειρίσιμη κατάσταση”.

47. *Zaczyk*, αυτόθι.

Σημειωτέον ότι το γερμανικό Ακυρωτικό έχει δεχθεί την θεμελίωση παρόντος κινδύνου σε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο δράστης έταξε προθεσμία *μίας ημέρας*⁴⁸, *δύο με τρεις ημέρες*⁴⁹ ή και *μίας εβδομάδος*⁵⁰. αντιθέτως, απεφάνθη ότι απειλή με θανάτωση ή προσβολή σωματικής ακεραιότητας, αν το θύμα δεν πληρώσει *εντός μηνός ή εντός έτους*, δεν συνιστά απειλή παρόντος κινδύνου⁵¹, ενώ και εξ αφορμής άλλης υποθέσεως διέλαβε ότι για να θεμελιωθεί παρών κίνδυνος ως προϋπόθεση κακουργηματικής εκβίασης δεν θα πρέπει ο χρόνος που τάσσεται για την καταβολή να είναι *ιδιαιτέρως μακρύς*⁵².

Πρέπει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι, ταυτοχρόνως, το γερμανικό Ακυρωτικό εκκινεί παγίως από την θέση εκείνη, σύμφωνα με την οποία «ο δράστης απειλεί με έναν παρόντα κίνδυνο κατά του σώματος ή της ζωής, όταν ο εξαναγκαζόμενος πρέπει να αντιληφθεί ότι η *επέλευση της βλάβης*, κατά την αδιατάρακτη πορεία των πραγμάτων, είναι *βέβαιη ή εξαιρετικά πιθανή*, αν δεν *ληφθούν αμέσως αποτρεπτικά μέτρα*»⁵³. Εν τούτοις, η επωδός αυτή, η οποία, βεβαίως, μας είναι γνωστή ήδη από μια προτεινόμενη ερμηνευτική προσέγγιση της παρούσας επίθεσης ως στοιχείου της άμυνας (καλούμενη και “λύση της αποτελεσματικότητας”)⁵⁴, δεν αφορά το χρονικό κριτήριο, δηλ. το πόσο κοντά στην απειλή πρέπει να βρίσκεται η υλοποίηση του προαναγγελθέντος κακού, αλλά αν είναι *αναγκαίο* να υπάρξει αντίδραση εκ μέρους του απειλούμενου⁵⁵ (μάλιστα, αυτό ακριβώς ισχύει και στην κατάσταση α-

---

48. BGH MDR 1957, 691.

49. BGH NStZ 1994, 187· BGH 1996, 494.

50. BGH NStZ 2010, 215.

51. BGH StV 1982, 517· NJW 1997, 266.

52. BGH NStZ 1999, 406· βλ. και BGH NStZ-RR 1998, 135. Έτσι και MüKo-Sander, ό.π., § 255, Rdn. 7.

53. Βλ. π.χ. BGH NJW 1989, 176, 1289· BGH NStZ 1996, 494· BGH JR 1999, 341, με σχόλιο Joerden· BGH NStZ-RR 1999, 266 = StV 1999, 379, με σχόλιο Kindhäuser/Wallau. Από την γερμανική επιστήμη έτσι και MüKo-Sander, ό.π., § 249, Rdn. 22· LK-Vogel, Bd. 8, 2010, § 249, Rdn. 16.

54. Κατά μία μειοψηφούσα άποψη στην ποινική επιστήμη, παρούσα είναι η επίθεση και όταν θα είναι *ανέφικτο* ή *έστω σημαντικά δυσκολότερο* να αποκρουσθεί η επίθεση *σε μεταγενέστερο χρόνο*, οπότε για την αποτελεσματική αντιμετώπιση (ακριβέστερα: *πρόληψη*) της επιθέσεως απαιτείται δράση “*εδώ και τώρα*” (“λύση της αποτελεσματικότητας”). Βλ. π.χ. Schmidhäuser, StudB, 1984, 6/61, σ. 153· Supfert, Studien zur Notwehr und “notwehrähnlichen Lage”, 1973, σ. 356 κ.ε.

55. Βλ. και Μυλωνόπουλο, ΠοινΔ, ΕιδΜ, 2006, πλαγιάρ. 647, σ. 290. Για το ότι η “λύση της αποτελεσματικότητας” δεν συνιστά ορισμό του “παρόντος” της επιθέσεως, αντιθέτως αντιμετωπίζει το στοιχείο αυτό ως περιττό, αφού αναγνωρίζει δικαίωμα άμυνας σε περιπτώσεις όπου υπάρχει μεν αναγκαιότητα αντίδρασης σε επίθεση, πλην όμως η επίθεση αυτή είναι μελλοντική και όχι (τουλάχιστον) αμέσως επικείμενη βλ. SK-Günther, ⁷1999, § 32, Rdn. 70· πρβλ. Joerden, JR 1999, σ. 121.

νάγκης για την κατάφαση της οποίας απαιτείται η διαπίστωση όχι μόνο του παρόντος, αλλά και του άλλως αναπότρεπτου κινδύνου). Πέραν τούτου, αν τέτοια αντίδραση μπορεί να είναι η ειδοποίηση της –δυνάμενης να επιληφθεί εγκαίρως και αποτελεσματικώς– αστυνομίας, τότε κάθε άλλο παρά αυτονόητο είναι ότι μπορεί να θεμελιωθεί η απειλή ως στοιχείο της κακουργηματικής εκβίασης.

Αξίζει, εν προκειμένω, να υπομνησθεί ότι η σχέση ανάμεσα στο επικείμενο της βλάβης και στην αναγκαιότητα αντίδρασης προς αποτροπή της πιθανολογούμενης βλάβης έχει απασχολήσει έντονα την αγγλοσαξονική επιστήμη ιδίως στο πλαίσιο της άμυνας⁵⁶. Από εκπροσώπους της επισημαίνεται ότι το σύνθημα θα είναι, όταν μια απειλή-βλάβη δεν έχει καταστεί επικείμενη, να μην είναι και αναγκαίο να γίνει χρήση (αμυντικής) βίας, προκειμένου να εξουδετερωθεί, αλλά και αντιστρόφως: στις περισσότερες των περιπτώσεων όπου η χρήση αμυντικής βίας κρίνεται αναγκαία, σύνθημα θα είναι να υφίσταται μια επικείμενη ή παρούσα απειλή που γεννά ένα δίλημμα του τύπου “ή το κάνεις ή πεθαίνεις” (“when a threat is imminent, the actor is in a ‘do or die’ situation”)⁵⁷. Τούτο έχει μια εύλογη εξήγηση: όσο πιο μακρινή είναι η απειλή, τόσο λιγότερο πιθανό είναι να πρέπει να αντιμετωπισθεί αυτή με την χρήση βίας “εδώ και τώρα”, στο μέτρο που θα υπάρχει άφθονος χρόνος για να βρεθεί μια λύση που δεν θα στηρίζεται στην χρήση βίας: «Μεταξύ του “τώρα” και του “τότε” πολλά μπορεί να συμβούν, τα οποία καθιστούν την χρήση της βίας μη αναγκαία»⁵⁸. Υπό το πρίσμα αυτό, το προαπαιτούμενο του επικείμενου της απειλής στερείται αυτοτελούς σημασίας και είναι απλώς ένας ενδείκτης της αναγκαιότητας⁵⁹.

56. Βλ. π.χ. *Whitley Kaufman*, *Self-Defense, Imminence, And The Battered Woman*, *New Crim. L. Rev.* 2007, σ. 346 κ.ε.

57. *Kimberly Kessler Ferzan*, *Defending Imminence: From Battered Women to Iraq*, 46 (2004) *Ariz. L. Rev.* 213 κ.ε., 252.

58. *Kaufman*, ό.π., σ. 350. Έτσι και η *Fiona Leverick*, *Killing in Self-Defence*, 2006, σ. 89, η οποία συμπληρώνει ότι το προαπαιτούμενο του “επικείμενου” συμβάλλει στον περιορισμό της αυτοάμυνας σε περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι πιθανό κατά την δεδομένη χρονική στιγμή να λάβει σάρκα και οστά η προσβολή [“where the threatened harm is likely actually to materialize”]- οσάκις η προσβολή δεν είναι επικείμενη –συνεχίζει η ίδια–, τότε είναι δυσκολότερο να γνωρίζουμε με ασφάλεια αν αυτή θα επερχόταν και, επιπλέον, αν ο επικαλούμενος την άμυνα θα μπορούσε να είχε σώσει την ζωή του απλώς με το να μην κάνει τίποτα [“simply by doing nothing”], οπότε θα είχε διασωθεί και η ζωή τού εν δυνάμει επιτιθεμένου.

59. Βλ. π.χ. την άποψη του *Murdoch*, σύμφωνα με τον οποίο το επικείμενο είναι «απλώς ένας τρόπος μέτρησης της αναγκαιότητας [merely a way of measuring necessity]», κατά παραπομπή *Kaufman*, ό.π., σ. 348.

Η προσέγγιση αυτή, όμως, η οποία είναι προφανές ότι μετατοπίζει το επίκεντρο του ενδιαφέροντός μας από το “αν ενεργεί τώρα ο δράστης” στο “αν πρέπει να ενεργήσει τώρα το θύμα”, σημαίνει, ταυτοχρόνως, ότι υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες η *αμυντική αντίδραση* είναι *αναγκαία, παρότι η επίθεση δεν εμφανίζεται ως αμέσως επικείμενη*. Εδώ ακριβώς αναφέρεται το παράδειγμα του “τυραννικού συζύγου”⁶⁰: η γυναίκα εκείνη, η οποία στο παρελθόν επανειλημμένως έχει κακοποιηθεί από τον σύζυγό της, δεν μπορεί να προστατευθεί από μελλοντικές προσβολές εκ μέρους του δεύτερου παρά μόνο επιτιθέμενη εναντίον του ενόσω εκείνος κοιμάται· επίσης, στην ίδια προβληματική εντάσσεται μια προληπτική εισβολή σε ξένη χώρα, όπως εκείνη των ΗΠΑ στο Ιράκ, το οποίο πιθανολογείτο ότι είχε στην κατοχή του όπλα μαζικής καταστροφής που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντική επίθεση κατά της Αμερικής. Κινούμενη στην λογική της “λύσης της αποτελεσματικότητας”, η αμερικανική κυβέρνηση χρησιμοποίησε το ίδιο επιχείρημα με εκείνο που προβάλλει μια συστηματικώς κακοποιημένη γυναίκα, η οποία τελικώς σκοτώνει εν ύπνω τον “τυραννικό σύζυγό” της: η Αμερική δεν μπορούσε να περιμένει μέχρι να καταστεί επικείμενη η απειλή (κατά τον χρόνο της εισβολής, το Ιράκ δεν ήταν έτοιμο να εξαπολύσει επίθεση με χρήση όπλων μαζικής καταστροφής εναντίον των ΗΠΑ, κατά τον ίδιο λόγο που ο κοιμώμενος “τυραννικός σύζυγος” δεν επρόκειτο να επιτεθεί όσον ούπω!). Κοινοτολογίς, ο κοινός παρονομαστής στην σκέψη της αμερικανικής κυβέρνησης και της συστηματικώς κακοποιουμένης γυναίκας που σκοτώνει τον “τυραννικό σύζυγο” είναι η εξής φράση: “*Αν η βλάβη είναι αναπόφευκτο να επέλθει σε περίπτωση που δεν αντιδράσουμε νωρίς, τότε γιατί πρέπει να περιμένουμε μέχρι να καταστεί επικείμενη;*”⁶¹.

Όπως εύστοχα παρατηρείται⁶², ένα ακόμη κοινό στοιχείο ανάμεσα στην προληπτική θανάτωση του “τυραννικού συζύγου” και τον προληπτικό πόλεμο είναι ο φόβος: η μεν κακοποιημένη γυναίκα φοβάται ότι ο “τυραννικός σύζυγος” αργά ή γρήγορα θα την κακοποιήσει εκ νέου και, ίσως, κάποια μέρα θα την σκοτώσει, ο δε Πρόεδρος των ΗΠΑ ως εκπρόσωπος του αμερικανικού λαού φοβάται τις συ-

---

60. Επ’ αυτού βλ. ανωτέρω, Ζήτημα 4.

61. Επ’ αυτού βλ. *Ferzan*, ό.π., σ. 216. Με την τάση ευρύτερης θεώρησης του αμυντικού δικαιώματος τόσο στο Διεθνές Δίκαιο μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου όσο και στο εσωτερικό Δίκαιο σε σχέση με την θανάτωση του “τυραννικού συζύγου” από τα χέρια της συστηματικώς κακοποιουμένης γυναίκας του ασχολείται και ο *Bakircioglu*, *The Right to Self-Defence in National and International Law: The Role of the Imminence Requirement*, *Ind. Int’L & Comp. L. Rev.* Vol. 19 (2009), σ. 1 κ.ε.

62. *Ferzan*, ό.π., σ. 237.

νέπειες της τρομοκρατίας και, ειδικότερα, των όπλων μαζικής καταστροφής⁶³. Το στοιχείο, λοιπόν, του φόβου του θύματος είναι αυτό που συνδέει τις δύο αυτές περιπτώσεις με το έγκλημα της εκβίασης: *όσο μεγαλύτερος ο φόβος του απειλούμενου* ότι δεν θα μπορέσει να αποτρέψει την υλοποίηση του κακού που προανήγγειλε ο εκβιαστής, παρά μόνο αν ενδώσει στην απειλή του δράστη, τόσο πειστικότερη θα είναι η θεμελίωση του κακουργηματικού χαρακτήρα της εκβίασης· αν, αντιθέτως, νιώθει έναν *διαχειρίσιμο φόβο* και έχει την *χρονική άνεση* αλλά και την *πρακτική δυνατότητα* να αντιμετωπίσει το δίλημά του ζητώντας την βοήθεια τρίτων, ιδίως της αστυνομίας, τόσο περισσότερο θα απομακρύνεται το ενδεχόμενο πληρώσεως της κακουργηματικής εκβίασης. Κατά συνέπεια, ο εφαρμοστής του Δικαίου θα πρέπει να έχει στο μυαλό του αφ' ενός την *ανάγκη αποτελεσματικής προστασίας του θύματος*, αφ' ετέρου την *ανάγκη ερμηνείας της αντικειμενικής υποστάσεως της εκβίασης* κατά έναν τρόπο που *δεν θα προσκρούει στην ratio αυστηρής τιμώρησης του εκβιαστή* – η ισορροπία ανάμεσα στις δύο αυτές ανάγκες είναι το ζητούμενο!⁶⁴

Μετά τις αναπτύξεις που προηγήθηκαν, νομίζω ότι στην περίπτωση του βουλεύματος ΑΠ 463/2012 ένας επικείμενος κίνδυνος (ορθότερα: ένας κίνδυνος επικείμενης) υλοποίησης του προαναγγελθέντος κακού θα προϋπέθετε ότι ο κατηγορούμενος είχε δώσει στον παθόντα την εντύπωση ότι είναι κατά τέτοιο τρόπο οργανωμένος, ώστε *είτε αμέσως μετά την εκτόξευση της απειλής είτε ανά πάσα στιγμή μετά από αυτήν είτε σε σύντομο χρόνο από την εκτόξευσή της* ήταν σε θέση να την υλοποιήσει, εφόσον ο παθών δεν ικανοποιούσε την αξίωση του δράστη, μην αφήνοντας στον τελευταίο περιθώρια στάθμισης άλλου τρόπου αποσόβησης του προαναγγελθέντος κακού⁶⁵. Υπό το πρίσμα αυτό, ήταν κατ' αποτέλεσμα ορθή η Εισαγγελική Πρόταση Γ. Χατζίκου, με την οποία έγινε δεκτό ότι η απειλή του κατηγορουμένου «δεν ήταν απειλή ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής, υπό την έννοια της προαγγελίας κακού, σε βάρος αυτού και

63. Γι' αυτό, μόνη λύση φαίνεται ότι είναι το να προλάβει ο ένας να χτυπήσει τον άλλον πρώτος· ως εκ τούτου, η εν λόγω προσέγγιση δεν είναι τίποτε άλλο παρά λύση *αποτελεσματικότητας*.

64. Μόλις που χρειάζεται να αναφερθεί ότι «απειλή κακού που πρόκειται να πραγματοποιηθεί στο απώτερο μέλλον, π.χ. “θα σε σπάσω στο ξύλο όταν τύχει να σε συναντήσω”» δεν στοιχειοθετεί ληστεία: βλ. π.χ. Σπινέλλη, ΠοινΔ, ΕιδΜ, ό.π., 2011, σ. 221, πλαγιάρ. 11· πρβλ. Μανωλεδάκη, Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, ¹⁰2001, σ. 182: «η εξαγγελία λ.χ. “αν δεν μου δώσεις το πορτοφόλι σου, θα σε συναντήσω το καλοκαίρι στα μπάνια και θα σε πνίξω στη θάλασσα” δεν αποτελεί απειλή ληστείας, γιατί το απειλούμενο κακό δεν είναι επικείμενο».

65. Πρβλ. ΑΠ 1034/2007 ΠοινΧρ 2007, 693 (βλ. και ανωτέρω υποσ. 39) κίνδυνος για τη ζωή ενός ανθρώπου που απορρέει από το γεγονός ότι μη εξαρθρωθείσα τρομοκρατική οργάνωση τον έχει στοχοποιήσει, εγγράφοντάς τον στην λίστα της.

της οικογενείας του, που επρόκειτο να επακολουθήσει αμέσως, αλλά απειλή που διατυπώθηκε φραστικά και τηλεφωνικά, που δεν συνοδεύτηκε με άλλη ενέργεια του δράστη αλλοδαπού, αφορούσε δε κακό που επρόκειτο να επέλθει μελλοντικά και όχι κατά την στιγμή που διατυπώθηκαν οι απειλητικές φράσεις, αφού, από τα ίδια εκτεθέντα πραγματικά περιστατικά, που δέχεται το Συμβούλιο Εφετών Αθηνών, προκύπτει ότι μεταξύ των δύο απειλών, αφενός μεν το χρονικό διάστημα ήταν μεγάλο (ένας μήνας), αφετέρου δε μεταξύ αυτών (απειλών) μεσολάβησαν και άλλες τηλεφωνικές επικοινωνίες μεταξύ παθόντος και αλλοδαπού, το περιεχόμενο των οποίων εκ μέρους του αλλοδαπού ήταν ή σε ήπιο τόνο ή δεν περιείχε απειλή συνοδευόμενη με άμεσο κακό σώματος ή ζωής (επικείμενο κίνδυνο) σε βάρος του παθόντος και της οικογενείας του»⁶⁶.

IV. Η “σκοτεινή” πλευρά: Περιουσιακή διάθεση με προσημειωμένα χαρτονομίσματα – Τετελεσμένη ή εν αποείρα εκβίαση;

Τέλος, η “σκοτεινή” πλευρά του βουλεύματος αφορά το ζήτημα της παράδοσης προσημειωμένων χαρτονομισμάτων στον κατηγορούμενο και την αξιολόγηση της παράδοσης αυτής υπό το πρίσμα της απόπειρας. Σύμφωνα με τα δεκτά γενόμενα πραγματικά περιστατικά, «το γεγονός ότι ο φυσικός αυτουργός [...] δεν κατά-

---

66. Η ορθότητα της εισαγγελικής κρίσεως ελέγχεται καθ’ ο μέρος έγινε δεκτό ότι αφορούσε «κακό που επρόκειτο να επέλθει μελλοντικά και όχι κατά την στιγμή που διατυπώθηκαν οι απειλητικές φράσεις». Βάσει των όσων προεκτέθηκαν, δεν απαιτείται το κακό να αναμένεται να επέλθει μόνο κατά την στιγμή των απειλών! Για μια άλλη Εισαγγελική Πρόταση που θα μπορούσε να αποτελέσει “υποδειγματικό φάρο” στην αιτιολόγηση της απειλής που είναι “ενωμένη με επικείμενο κίνδυνο σώματος ή ζωής” βλ. ΕισΠροτ Γ. Σκιαδαρέση στο βούλ. ΣυμβΠλημΡοδοπ 56/2004 ΠοινΧρ 2004, 943, όπου το ότι «δεν συντρέχει το στοιχείο του επικείμενου κινδύνου» στηρίχθηκε στο ακόλουθο σκεπτικό: «Ο απευθύνων τις απειλές κατηγορούμενος [ο οποίος είχε απειλήσει τον παθόντα ότι “αν δεν του καταβάλει τα χρήματα, θα τον σκοτώσει, θα του κάψει το μαγαζί και το σπίτι, καθώς επίσης θα απαγάγει τη σύζυγο και το γιο του”] ουδέποτε βρέθηκε ενώπιον του μηνυτή ή έστω εγγύς στο οπτικό του πεδίο, αλλά πάντοτε τις εκτόξευε –χωρίς κανένα ρίσκο από τυχόν αμυντική ενέργεια του θύματος– τηλεφωνώντας από εντελώς ακαθόριστη και πάντως μακρινή απόσταση, που επέτρεπε στον μηνυτή εκ του ασφαλούς (ουδέποτε περιελθών αυτός ή πρόσωπο προσφιλές του ή συνδεδεμένο μ’ αυτόν στενά σε οποιαδήποτε ανασφαλή θέση) να τις αγνοήσει άφοβα, δηλώνοντας απερίφραστα ότι δεν υποκύπτει ή απλώς κλείνοντας το τηλέφωνο. Ουδέποτε οι απειλές συνδέθηκαν με συγκεκριμένη σύντομη προθεσμία καταβολής του ζητούμενου ποσού (που προδήλως δεν αποτελούσε αντικείμενο νόμιμης απαιτήσεως), πέραν της οποίας θα επήρχετο άνευ άλλου το απειλούμενο κακό, αλλά η επέλευσή του επαφέθηκε αορίστως στο απώτερο μέλλον. Πάντοτε ο μηνυτής, χωρίς να βρεθεί σε αδιέξοδο, είχε την χρονική άνεση να σκεφθεί, να σταθμίσει και να λάβει οποιοδήποτε προφυλακτικό μέτρο αυτός έκρινε ή να καταγγείλει ακαλύτως την εκβίαση και να ζητήσει την συνδρομή της αστυνομίας» (οι εμφάσεις του γράφοντος).

φερε να ολοκληρώσει την πράξη της εκβίασης που επεδίωκε, όχι εξ οικείας βουλήσεως, αλλά επειδή οι αστυνομικοί του Τμήματος Δίωξης Εκβιαστών είχαν προσημειώσει τα χαρτονομίσματα που του παρέδωσε ο παθών και επιχείρησαν κατά την συμφωνημένη συνάντηση και τον συνέλαβαν, *ουδόλως μειώνει την δημιουργία τρόμου και ανησυχίας στον παθόντα*. Σημειώτεον δε ότι ο παραπάνω “τρόπος εισπράξεως” οφειλομένων χρημάτων αποτελεί “κλασική περίπτωση εκβίασης”.

Αφού, λοιπόν, διαπιστώθηκε η πρόκληση τρόμου και ανησυχίας στον παθόντα⁶⁷, θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι η παράδοση των 300 € με τα προσημειωμένα χαρτονομίσματα δεν έγινε απλώς επειδή ο παθών ήθελε να επιτύχει την επ’ αυτοφώρω σύλληψη του κατηγορουμένου από την αστυνομία, αλλά επειδή *συγκαθορίστηκε* από τα εν λόγω συναισθήματα που βίωσε εξαιτίας της εκτοξευθείσας απειλής σε βάρος του ιδίου και των μελών της οικογενείας του· υπό το πρίσμα αυτό, θα μπορούσε να καταφαθεί ο *αιτιώδης σύνδεσμος* μεταξύ της απειλής του κατηγορουμένου, της εξαναγκαστικής της επίδρασης και της περιουσιακής διάθεσης που έλαβε χώρα από τον παθόντα⁶⁸, οπότε θα ήταν συζητήσιμη η στοιχειοθέτηση *τετελεσμένης* εκβίασης, εφόσον γίνει δεκτό ότι η παράδοση προσημειωμένων χαρτονομισμάτων δύναται να αξιολογηθεί ως συγκεκριμένη διακινδύνευση της περιουσίας του εξαναγκαζομένου (βλ. και υποσ. 72).

Αλλιώς θα είχε το πράγμα, αν ο παθών δεν κατέβαλλε από φόβο ενόψει της απειλής, αλλά επειδή ήθελε να συλληφθεί ο δράστης: σε αυτήν την περίπτωση, η περιουσιακή διάθεση δεν θα ήταν απόρροια της πράξης εξαναγκασμού στην οποία προέβη ο κατηγορούμενος, με άλλα λόγια *θα έλλειπε ο αιτιώδης σύνδεσμος* μεταξύ της πρώτης και της δεύτερης⁶⁹. Αυτό ισχύει σε όλες εκείνες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο απειληθείς προέβη σε περιουσιακή διάθεση χρησιμοποιώντας *πλαστά*⁷⁰ ή *προσημειωμένα χαρτονομίσματα*⁷¹, καθώς και όταν κατέβαλε

67. Πρβλ. ΑΠ 2271/2002 ΠοινΧρ 2003, 803, όπου ο μηνυτής, συνεπεία των απειλών που αναφέρονταν στην ζωή και την σωματική του ακεραιότητα (πρόκειται για τις απειλές που προσδιορίστηκαν και στην Εφαθ 3476/2005 ό.π.) «περιήλθε σε κατάσταση έντονου τρόμου και ανησυχίας και αναγκάστηκε να δεχθεί να πληρώσει», αλλά προηγουμένως είχε καταφύγει στην Διεύθυνση Ασφάλειας Αττικής που τον συμβούλευσε να πραγματοποιηθεί η παράδοση υπό τα όμματα αστυνομικών οργάνων με προσημειωμένα χαρτονομίσματα, όπερ και εγένετο.

68. Έτσι το γερμανικό Ακυρωτικό στην απόφαση BGH JR 1999, 117, 119 = NJW 1997, 265, 266· πρβλ. και BGH NStZ 2010, 215.

69. Έτσι και ο Μυλωνόπουλος, ό.π., 2006, πλαγιάρ. 924· πρβλ. Μπέκα, εις: Παύλου/Μπέκα, ό.π., 2011, σ. 339. Από την γερμανική επιστήμη βλ. π.χ. Maiwald, εις: Maurach / Schroeder / Maiwald, StrafR, BT, Teilbd. 1, 92003, § 42, Rdn. 49· NK-Kindhäuser, § 253, Rdn. 45.

70. Πρβλ. ΑΠ 41/2004 ΠοινΧρ 2004, 508, με την οποία εκρίθη ορθή και αιτιολογημένη η καταδικαστική απόφαση για *απόπειρα* εκβίασης του αναιρεσειόντος αντιδημάρχου που κατελήφθη α-

το απαιτηθέν χρηματικό ποσό με μη προσημειωμένα χαρτονομίσματα, αλλά πάντως υπό τα όμματα των αστυνομικών οργάνων⁷².

Αντίστοιχη ήταν και η πιο πρόσφατη επί του θέματος κρίση του γερμανικού Ακυρωτικού, το οποίο ρητώς διέλαβε ότι «ο εξαναγκασμός ως τμήμα της αντικειμενικής υποστάσεως της κακουργηματικής εκβίασης, για να οδηγήσει στην πλήρη πραγμάτωσή της, προϋποθέτει ότι το θύμα ωθείται στην επιδιωκόμενη από τον δράστη πράξη εξαιτίας της εξαναγκαστικής επίδρασης που άσκησε σε αυτόν το χρησιμοποιηθέν μέσο, με αποτέλεσμα να κάμπτεται η βούλησή του. Ενέργεια

πό αστυνομικούς, όταν παρελάμβανε από ιδιοκτήτη κέντρου διασκεδάσεως χρήματα, για να μην προχωρήσει ο Δήμος στην εκτέλεση σφράγισης του κέντρου. Εδώ ο παθών, κατόπιν συνεννοήσεως με τους αστυνομικούς, είχε τοποθετήσει μέσα σε πλαστική σακούλα «συνολικά 1.200 χαρτονομίσματα των 5.000 δρχ, από τα οποία τα 12 ήταν γνήσια και τα υπόλοιπα απλές φωτοτυπίες γνήσιων χαρτονομισμάτων». Βεβαίως, όταν ο απειληθείς παραδίδει πλαστά χαρτονομίσματα, ο δράστης τελεί απόπειρα εκβίασης για τον επιπλέον λόγο ότι δεν επέρχεται η περιουσιακή βλάβη (αυτό ισχύει και σε κάθε περίπτωση κατά την οποία λαμβάνει χώρα μια φαινομενική περιουσιακή διάθεση, όπως όταν ο απειληθείς παραδίδει π.χ. ένα πακέτο γεμάτο άχρηστα χαρτιά· βλ. την αναφορά του *Donatsch*, StrafR III, Delikte gegen den Einzelnen, ⁹2008, § 28, 4.1., σ. 267).

71. Πάντως, το ότι στην περίπτωση του βουλευμάτος ΑΠ 463/2012 ο παθών κατέβαλε μόνο 300 € είναι ένα στοιχείο το οποίο θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι δυσχεραίνει την κατάφαση ενός φόβου που συγκαθόρισε την περιουσιακή διάθεση του παθόντος.

72. Πρβλ. ΑΠ 854/1987 ΠοινΧρ 1987, 762: απόπειρα εκβίασης τελείται και όταν ο απειληθείς παραδίδει σε μια τσάντα το ποσό που απαιτήσε ο εκβιαστής, αλλά ο τελευταίος, «μόλις διαπίστωσε ότι παρακολουθείτο από αστυνομικά όργανα, τράπηκε σε φυγή με το αυτοκίνητό του, απορρίπτοντας από αυτό στην οδό την παραπάνω τσάντα». Όταν, όμως, η αστυνομική παρακολούθηση της παράδοσης των προσημειωμένων χαρτονομισμάτων δεν έχει σχεδιασθεί και πραγματοποιηθεί κατά τρόπον που να διασφαλίζει την σύλληψη του εκβιαστή, με άλλα λόγια, όταν δεν είναι εκ των προτέρων αποκλεισμένη η επιτυχής ολοκλήρωση της εκτέλεσης της εκβίασης, το γερμανικό Ακυρωτικό δέχεται ότι θα μπορούσε να στοιχειοθετηθεί ευθύνη για τετελεσμένη εκβίαση λόγω συγκεκριμένης διακινδύνευσης της περιουσίας του θύματος, η οποία ισοδυναμεί με επελθούσα περιουσιακή βλάβη (βλ. π.χ. *BGH StV* 1989, 149 και *BGH StV* 1998, 80, 661, όπου γίνεται δεκτό ότι η εκβίαση μένει στο στάδιο της απόπειρας, όταν λόγω της αστυνομικής παρακολούθησης δεν υπάρχει πρακτικά η δυνατότητα να διαφύγει ο δράστης με τα παραδοθέντα χαρτονομίσματα· βλ. και *Sch/Sch-Eser/Bosch*, ²⁸2010, § 253, Rdn. 23-27). Ωστόσο, ακόμη και σε μια τέτοια περίπτωση, το κρίσιμο δεν είναι αν επήλθε περιουσιακή βλάβη, αλλά αν υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος ανάμεσα στην πράξη του εξαναγκασμού και στην περιουσιακή διάθεση, ο οποίος, όπως επισημάνθηκε στο κείμενο, ελλείπει, όταν το θύμα προβαίνει σε περιουσιακή διάθεση όχι επειδή φοβήθηκε, αλλά επειδή ήθελε να συλληφθεί ο εκβιαστής. Για τον ίδιο λόγο δεν είναι απολύτως ορθή η αιτιολογία που προκρίθηκε στην περίπτωση της ΑΠ 1124/1988 ΠοινΧρ 1989, 85, βάσει της οποίας, όταν ο απειλούμενος καταβάλλει στον απειλούντα το απαιτηθέν ποσό παραδίδοντας προσημειωμένα χαρτονομίσματα υπό την εποπτεία αστυνομικής δύναμης, υφίσταται απόπειρα εκβίασης, επειδή «δεν επήλθε ζημία στην περιουσία του μηνυτή» (επ' αυτού βλ. και την κριτική του *Μυλωνόπουλου*, ο.π., § 11, πλαγιάρ. 924).

του θύματος υπό την πίεση των εξαναγκαστικών μέσων ως απαραίτητο στοιχείο για την ολοκλήρωση της αξιόποινης πράξης δεν υφίσταται, όταν το θύμα –ούτε καν εν μέρει– δεν επιθυμεί να υποκύψει σε αυτήν την πίεση του δράστη, καθώς και όταν δεν πληρώνει ένεκα της ασκηθείσας βίας ή από φόβο για την υλοποίηση της απειλής, *παρά μόνο επειδή η αστυνομία ή οιοσδήποτε τρίτος τον συμβουλεύει να πράξει τοιουτοτρόπως, λ.χ. επειδή αυτό υπαγορεύεται από λόγους τακτικής για την σύλληψη του δράστη*⁷³.

Σημειωτέον ότι στην ελληνική νομολογία *δεν είναι λίγες οι φορές που τα δικαστήρια της ουσίας εκδίδουν καταδικαστική απόφαση για τετελεσμένη εκβίαση, την οποία ο Άρειος Πάγος επικυρώνει ως ορθή και αιτιολογημένη, όταν ο κατηγορούμενος λαμβάνει το χρηματικό ποσό, ενθυλακώνοντας προσημειωμένα χαρτονομίσματα, χωρίς να αιτιολογείται ειδικά το ότι η περιουσιακή διάθεση συμπροσδιορίσθηκε αιτιωδώς από το φόβο που ένιωσε ο απειληθείς. Επί παραδείγματι, στην περίπτωση της ΑΠ 1184/2002⁷⁴ είχε γίνει δεκτό ότι ο παθών «κουρασμένος και απελπισμένος από τους συνεχείς εκβιασμούς και τις αφαιμάξεις του Π. [ενν.: αναιρεσειόντος], θυμήθηκε τον συγχωριανό του ανθυπαστυνόμο [...] και αποφάσισε να συνεργασθεί μαζί του [...] για να συλληφθεί ο εκβιαστής, προς τον σκοπό δε αυτόν αποφασίσθηκε να συναντήσει ο παθών τον εκβιαστή σε ξενοδοχείο όπου θα παρέδιδε 80.000 δρχ. σε προσημειωμένα χαρτονομίσματα ως «δώρο για την προστασία που του προσέφερε [...] ο εκβιαστής»· αφού ο κατηγορούμενος έλαβε το ποσό αυτό και το έβαλε στην τσέπη του, συνελήφθη από τους αστυνομικούς. Εδώ ο Άρειος Πάγος επικύρωσε ως ορθή και αιτιολογημένη την καταδικαστική απόφαση για τετελεσμένη εκβίαση επιχειρήσεων (επρόκειτο για μερικότερη πράξη κατ' εξακολούθησιν εκβιάσεως)*⁷⁵.

73. BGH NStZ 2010, 215 (η έμφαση του γράφοντος).

74. Π.Λογ 2002, 1329. *Τετελεσμένη εκβίαση*, παρότι η περιουσιακή διάθεση πραγματοποιήθηκε με προσημειωμένα χαρτονομίσματα, έγινε δεκτή και στην περίπτωση της ΑΠ 1261/2009 ΠοινΧρ 2010, 323.

75. Πρβλ., όμως, το βούλ. ΑΠ 535/2002 Π.Λογ 2002, 631, με αντίθ. ΕισΠροτ Β. Ξενικάκη και σχόλιο Γ. Μπέκα, με το οποίο επικυρώθηκε ως ορθή και αιτιολογημένη η παραπομπή για κατ' επάγγελμα εκβίαση επιχειρήσεων τελεσθείσα από τον κατηγορούμενο που απείλησε την πρόεδρο του Δ.Σ. εταιρείας ότι «αν δεν υπογράψεις τις επιταγές μέχρι αύριο, θα σου ανατινάξω την εταιρεία, θα γίνει χαμός», υπονοώντας και επαναλαμβάνοντας την απειλή του ότι θα αναγγείλει φορολογικές παραβάσεις της εταιρείας στην ΔΟΥ και ότι θα διακοπεί η χρηματοδότησή της από τους δανειστές τοκογλύφους, ωστόσο ο αναιρεσειών δεν πέτυχε την υλοποίηση του εκβιασμού του, γιατί η απειληθείσα συνεννοήθηκε με την Ασφάλεια Αθηνών και προσημείωσε δέκα επιταγές, τις οποίες παρέδωσε στον αναιρεσειόντα, την ώρα δε που εκείνος απομακρυνόταν από τον χώρο με τις επιταγές στην τσέπη του, συνελήφθη από τους αστυνομικούς.

V. Τελική παρατήρηση

Ακόμη, όμως, κι αν στην περίπτωση του βουλεύματος ΑΠ 463/2012 μπορούσε να θεμελιωθεί τετελεσμένη και όχι απλώς εν αποπείρα εκβίαση, τελικώς δεν δύναται να αγνοηθεί ότι *αποφεύχθηκε μια ακόμη μεγαλύτερη αδικία που θα γινόταν σε βάρος του κατηγορουμένου, αφού αυτός αντί για ένα πλημμέλημα (δηλ. την απειλή του άρ. 333 ΠΚ ή και την αυτοδικία του άρ. 331 ΠΚ) θα παραπεμπόταν για τετελεσμένη κακούργηματική εκβίαση!* Φυσικά, αυτή η διαπίστωση καθόλου καθησυχαστική δεν μπορεί να είναι, αφού το κακό που ήδη προκλήθηκε σε αυτόν είναι πολύ μεγάλο. Ο χαρακτηρισμός, μάλιστα, του υπό εξέτασιν ιστορικού ως “κλασικής περίπτωσης εκβίασης” δεν αποτελεί παρά μια μορφή “τραγικής ειρωνείας”: τι άλλο από τραγικό είναι να θεωρείται κλασική περίπτωση κακούργηματικής εκβίασης μια περίπτωση που δεν θα έπρεπε να είχε αξιολογηθεί ούτε καν ως απλή εκβίαση!